

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

Tina Habjan

**Leposlovje v *Domoljubu*
(1888–1897)**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Ljubljana, junij 2013

Iskreno se zahvaljujem svojemu mentorju, prof. dr. Miranu Hladniku, za vso pomoč pri izdelavi naloge in za čas, ki mi ga je posvetil.

Posebna zahvala tudi staršema, ki sta mi omogočila študij in mi stala ob strani, pa seveda Mihi za vso moralno podporo.

Hvala sošolcem za nesebično pomoč med študijem, še posebej Emi, Tadeju, Urški in Marti.

Izveček	5
Abstract	5
Uvod	6
<i>Domoljub</i>	7
Značilnosti kratke pripovedne proze v 2. polovici 19. stoletja	7
Analiza leposlovnih pripovedi v časopisu <i>Domoljub</i> od leta 1888 do 1897	8
Način objavljanja.....	9
Obseg kratkih pripovedi	9
Obseg pripovedi v <i>Domoljubu</i>	10
Motivi in teme	11
Verska tematika.....	12
Motivi znotraj verske tematike.....	13
Ideje znotraj verske tematike.....	14
Socialna tematika	14
Motivi znotraj socialne tematike	15
Družinska tematika.....	16
Motivi znotraj družinske tematike.....	16
Bivanjska tematika	17
Motivi znotraj bivanjske tematike.....	18
Kmečka, vaška, sosedska tematika.....	18
Motivi znotraj kmečke, vaške, sosedske tematike	18
Vojna tematika	19
Motivi znotraj vojne tematike	19
Ljubezenska tematika	20
Motivi znotraj ljubezenske tematike	21
Razbojniška tematika	21
Motivi znotraj razbojniške tematike.....	22
Izseljenska tematika	22
Motivi znotraj izseljenske tematike.....	22
Plemiška tematika	23
Motivi znotraj plemiške tematike.....	23
Delavska tematika	24
Motivi znotraj delavske tematike	24
Suženjska tematika.....	24
Motivi znotraj suženjske tematike.....	25
Vzgojna tematika.....	25
Motivi znotraj vzgojne tematike	25
Avtorstvo	26
Podnaslavljanje pripovedi	28
Kraj dogajanja	29
Imena osrednjih likov	29
Poklici in dejavnosti	32
Koledarske zgodbe	33
Kocijanova bibliografija slovenske kratke pripovedne proze	33
Način navajanja avtorjev	34
Kocijanova obravnava kratkih pripovedi in njihovih avtorjev v časopisu <i>Domoljub</i>	34
Leto 1892.....	35
Leto 1893.....	35
Leto 1894.....	36

Leto 1895.....	36
Leto 1896.....	37
Leto 1897.....	37
Zanimivosti pripovedi	38
Motiv »srečne smrti«.....	38
Motiv spreobrnjenja	40
Karakterizacija oseb	41
Zaključek.....	42
Viri in literatura.....	44
Priloge	45
Seznam avtorjev	45
Seznam kratkih pripovedi.....	46
Primer urejene pripovedi na Wikiviru.....	60

Izvleček

Domoljub je kot krščansko usmerjen časopis sledil svojim načelom tudi pri objavljanju leposlovja. S prebiranjem, zapisovanjem lastnosti in kasnejšo analizo desetih zajetih letnikov sem primerjala pripovedi in preko tega predstavila nabor podatkov po posameznih področjih. Del naloge je bil usmerjen v primerjavo med dejanskimi objavami leposlovja v *Domoljubu* in Kocijanovim bibliografskim popisom. Cilj diplomskega dela je v predstaviti značilnosti zajetih pripovedi, preko katerih se oblikuje vzorec informacij, ki lahko služijo tudi za nadaljnjo primerjavo med časniki in časopisi 19. stoletja.

Ključne besede: bibliografija, kratka pripoved, krščanstvo, *Domoljub*.

Abstract

Domoljub is in Christianity oriented newspaper, which followed its principles even when it was publishing fiction. Through the process of reading, making notes on the characteristics and the analysis of ten included volumes I compared their narration and presented the data in individual areas. One part of the diploma paper compares published fiction in *Domoljub* with the Kocijan's bibliographic data. The purpose of the diploma paper is to present characteristics of the analyzed narration, which form a certain pattern of information. The latter can be used in further research on newspapers from the nineteenth century.

Key words: bibliography, short story, Christianity, *Domoljub*.

Uvod

Diplomsko delo je potekalo v treh delih. Najprej sem iz digitaliziranega formata časopisa na spletni strani *Digitalne knjižnice Slovenije*¹ prekopirala leposlovne objave in jih postavila na *Wikivir*². Že tu sem naletela na nekaj težav. Prva je ta, da sem zajela prvih deset letnikov časopisa, kar pomeni, da je prva številka izšla leta 1888, tisk pa takrat še ni bil tako čist, da bi se lahko lepo in vsaj približno brez napak kopiralo. Rezultat tega je bilo objavljanje gradiva na *Wikivir* z napakami, saj naj bi bilo po posvetovanju z mentorjem odpravljanje le-teh preveč zamudno in za samo diplomsko delo tudi nekoristno.

V drugem delu sem prebirala pripovedi in pri vsaki izpisala podatke, za katere sem menila, da bi bili koristni. Osredotočila sem se predvsem na podatke in ugotovitve, ki so skupni več zgodbam. Tako je nastalo več kot 120 strani zapiskov, razporejenih po razpredelnicah.

V tretjem delu sem ves nabor teh ugotovitev čim bolj sistematično uredila v smiselno celoto. Pomembna razsežnost diplomskega dela so spletno dostopni sezname leposlovnih besedil skupaj s povezavami na polna besedila na spletu.

¹ <http://www.dlib.si/>

² <http://sl.wikisource.org/wiki/Domoljub>

Domoljub

Časopis *Domoljub* je izhajal od leta 1888 do 1944. Do leta 1906 je izhajal dvakrat mesečno, kasneje enkrat tedensko. Prva leta je izhajal kot priloga *Slovincu*, od leta 1897 naprej samostojno. Od februarja do septembra 1925 je izhajal kot *Novi Domoljub*, kasneje spet kot *Domoljub*. Od leta 1908 je svoje izdaje dopolnil s prilogami *Naš kmečki dom*, *Društvenik*, *Naša gospodinja*, *Občinska uprava*, *Domoljubove podobe*, *Gospodar*, *Mati in gospodinja*, *Novice v slikah*, *Gospodar in gospodinja*, *Gospodar in Gospodinja in mati*. V teh letih je zamenjal kar nekaj odgovornih urednikov, med katerimi so najdaljši staž imeli Andrej Kalan, Ivan Rakovec in Jože Kosiček. Menjali so se tudi založniki: M. Kolar, Anton Kržič, Ivan Janežič, Evgen Lampe, Ignacij Žitnik, konzorcij Domoljuba, Franc Kulovec in Gregorij Pečjak. Tiskanje *Domoljuba* je bilo zaupano Katoliški tiskarni, Jugoslovanski tiskarni, Zadružni tiskarni in Ljudski tiskarni.³

Slogan časopisa *Domoljub* je bil *Slovenskemu ljudstvu v pouk in zabavo*. Domoljub je vneto zagovarjal krščansko vero, kar je razvidno v vsakem njihovem prispevku, od opisov dogajanj po svetu do izbir leposlovnih zgodb. Zagovarjali so vse, kar je krščanskega, in kritizirali vse, kar je v nasprotju s krščansko vero.

Značilnosti kratke pripovedne proze v 2. polovici 19. stoletja

Z redkimi izjemami gre pri leposlovju v *Domoljubu* za kratko prozo. Izraz kratka pripovedna proza Gregor Kocijan uporablja »kot skupinsko vrstno oznako za kratke pripovedi«; ta proza je raznovrstna, vendar »ima skupne imenovalce, ki jo združujejo«. S tem je imel v mislih predvsem dolžino pripovedi in še nekatere druge morfološke lastnosti. 90. leta 19. stoletja so bila za kratko pripovedno prozo v marsičem prelomna, saj je takrat začel prodirati »slogovni pluralizem« in poleg tradicionalnih postromantičnih in realističnih stilno-nazorskih lastnosti so se pojavile še naturalistične, dekadencijske, impresionistične in novoromantične lastnosti. Spremembe so se kazale tudi v produkciji kratkih pripovedi, saj se je v tem obdobju podvojila.

³ Podatki iz Oddelka Bibliografija (NUK).

Kljub relativnosti opredelitve in skeptičnosti pri razmejevanju kratke od srednje dolge pripovedi, je treba med njima razlikovati. Tako kot v obdobju pred 90. leti, je še naprej pomembna značilnost dolžina besedila, ki narekuje redukcijo pripovednih sestavin, to pa je ena izmed najbolj poudarjenih lastnosti kratke pripovedi. (Kocijan 1994: 155–56)

Kratka pripoved ubeseduje izsek oz. fragment iz neke življenjske celote, ki je bivanjsko odločilen in pomemben za nadaljnje življenje osrednje osebe, lahko pa pomeni tudi konec življenjske poti.

Načeloma je celotno dogajanje usmerjeno v en osrednji lik ali največ dva, ki sta v tesni medsebojni odvisnosti. Vse druge osebe imajo le obrobno vlogo. Značaji oseb so izoblikovani, predstavljeno je njihovo odzivanje v odločilnih trenutkih ali položajih. Tako je pripovedovanje kompozicijsko usmerjeno v sintetičnost, v dogajalno nerazvejanost, enopramenskost, enolinijsko dogajanje z možnostjo preobrata in naravnostjo v konec. Značilna je tudi vsesplošna pripovedna zgoščenost, ki jo narekuje omejenost obsega, zato so razni dialogi, pripovedni prizori, opisi, označitve, poročanje praviloma skrčeni, razen če eden od načinov ni prevladujoč (dialog, monolog, naracija idr.). Konci so lahko sklenjeni, povedni do konca ali se pripovedovanje konča odprto, nedokončano, prepuščeno bralčevi kombinatoriki. (Kocijan 2006: 5)

Vse te značilnosti lahko posplošimo na celotno tovrstno pripovedno prozo in ne le na novelsko različico kratke pripovedi. Moramo pa se zavedati, da vse značilnosti niso vedno uresničene. (Kocijan 1994: 155–156)

Analiza leposlovnih pripovedi v časopisu *Domoljub* od leta 1888 do 1897

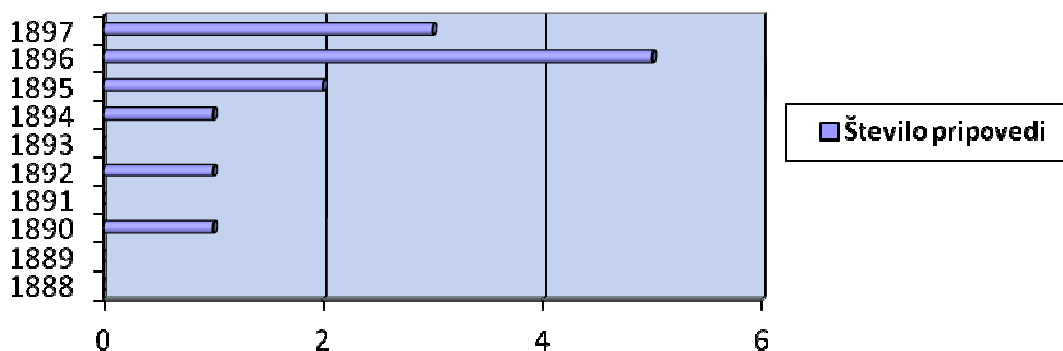
Zajela sem prvih deset letnikov izdaj *Domoljuba*, se pravi letnike od leta 1888 do 1897. Vseh pripovedi skupaj je 266⁴ (samih objav je več, saj je bilo kar nekaj pripovedi objavljenih v nadaljevanjih), poudariti pa moram tudi, da sem kakšno pripoved zaradi izredno slabe kakovosti digitaliziranja tudi izpustila, prav tako pa sem izpustila tudi tiste pripovedi, ki jih ne morem šteti pod leposlovje, temveč pod publicistiko. Leposlovju so bile namenjene rubrike Pod Lipo, Listek in Podobe iz življenja, občasno pa so bili v njih tudi publicistični prispevki, se pravi reportaže, letopisi, polemike, portreti, osmrtnice ipd.

⁴ Seznam vseh zajetih pripovedi se nahaja v poglavju Priloge.

Način objavljanja

Leposlovje so dnevni časopisi objavljali v t. i. podlistku, to je bila posebna rubrika leposlovne narave. Ime podlistek je dobil zato, ker je delo objavljeno pod črto na dnu strani in tako je tudi v *Domoljubu*. Da avtor takrat ni bil zelo ključnega pomena, priča že sama postavitev. Takoj na vrhu oz. na začetku je bil postavljen naslov, pod naslovom pa v zelo majhnem tisku podnaslov, če je obstajal, in avtor, če ni bil anonimen. Ime avtorja je bilo včasih napisano tudi na koncu pripovedi. V eni številki so bile pogosto objavljene pripovedi tudi v dveh rubrikah naenkrat, največkrat sta bili to rubriki Listek in Podobe iz življenja. Predvsem v rubriki Podobe iz življenja, pri kateri so bile pripovedi večkrat po obsegu krajše, je bilo objavljenih tudi po več naenkrat.

Nekaj pripovedi je bilo objavljenih v nadaljevanjih, najdaljša med njimi — Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stol.),⁵ ki ne spada več v kratko prozo — je bila objavljena v enajstih delih.

Grafikon 1: Pripovedi v nadaljevanjih

Obseg kratkih pripovedi

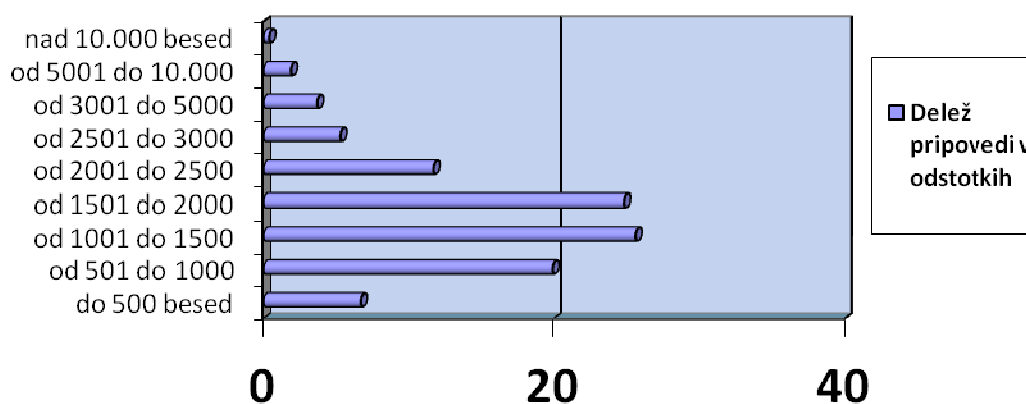
Gregor Kocijan zatrjuje, da je dolžina pomembna sestavina, ki narekuje obsežnost in izbiro narativnih postopkov. Dolžina kratke pripovedi naj bi se gibala v razponu od manj kot 1000 do približno 8000 besed. Za drugo polovico 19. stoletja je večina kratkih zgodb v razponu od 2000 do 5000 besed. (Kocijan 2006: 4)

⁵ Ker se srednje dolga pripoved Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stol.) v nadaljevanju večkrat omenja, bom zaradi obširnega poimenovanja navajala le naslov pripovedi (brez podnaslova Carigrajska slika iz 17. stol.).

Od leta 1892 do leta 1899 jih od 950 kratkih pripovedi, kolikor jih je zajel Kocijan v svoji analizi, 34 % vsebuje do 1000 besed, 19 % od 1001 do 2000, 15 % od 2001 do 3000, 10 % od 3001 do 4000 in 12 % nad 4001 (Kocijan 1994: 157). Za primerjavo, v obdobju moderne (okrog 5500 kratkih pripovedi) 23 % pripovedi vsebuje do 1000 besed, od 1001 do 2000 besed 38 %, od 2001 do 3000 18 %, od 3001 do 4000 9 % in nad 4001 12 %. Podobna gibanja so se nadaljevala med vojnama. Od 6780 kratkih pripovedi jih do 1000 besed vsebuje 36 %, od 1001 do 2000 35 %, od 2001 do 3000 15 %, od 3001 do 4000 6 % in nad 4001 8 %. (Kocijan 2006: 4)

Obseg pripovedi v *Domoljubu*

Od 266 pripovednih del, ki so bila objavljena v *Domoljubu* od leta 1888 do 1897, jih 6,7 % vsebuje manj kot 500 besed, 19,9 % jih ima od 501 do 1000, od 1001 do 1500 besed ima 25,6 %, od 1501 do 2000 besed ima 24,81 %, od 2001 do 2500 besed 11,7 %, od 2501 do 3000 besed 5,3 %, od 3001 do 5000 3,7 %, od 5001 do 10.000 1,9 % in nad 10.000 besed vsebuje samo eno delo (0,4 %).

Grafikon 2: Dolžina pripovedi

Nad 3000 besed ima 16 pripovednih del, od tega je bilo 12 del objavljenih v nadaljevanjih oz. v več delih, se pravi samo štiri dela, ki vsebujejo nad 3000 besed, so bila objavljena v enem kosu. Najdaljša med deli v enem kosu je Jakobinska nevesta (Povest iz časov francoske prekucije), ki ima približno 4900 besed.

Najdaljša pripoved je Sultanovi sužnji, ki je bila objavljena v enajstih delih, vsebuje pa okoli 20.000 besed. Gospod Jožef (Povest), ki je druga najdaljša, ima 9200 besed. Sultanovi

sužnji je tudi edina pripoved, ki bi jo lahko štela med srednje dolge oz. daljše pripovedi, vse ostale spadajo v kategorijo kratka pripoved.

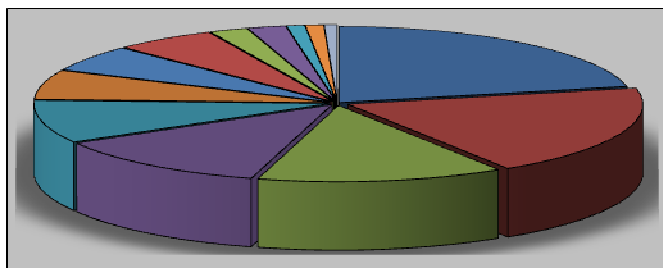
Srednje dolga pripoved Sultanovi sužnji govori o krščanskih otrocih iz vse Evrope, ki jih ugrabijo zamorci in jih pripeljejo sultanu. Dečki služijo sultanu, deklice ženi sultanki. Nemški deček Valter je še posebej lep, zato ima visoko funkcijo. Sultanova žena priskrbi Valterju in njegovi sestri Mariji srečanje na sultanovem vrtu, kjer razmišljata, kako bi pobegnili, a so sužnji preveč zastraženi, da bi bilo to mogoče. Valterja tudi prebičajo, ker noče sprejeti njihove vere. Sultanovemu tolmaču, ki se je odpovedal krščanski veri in sprejel sultanovo, se zasmilita, zato gre k menihoma, ki odkupujeta krščanske sužnje, a sultan bi vse prodal, le njiju ne. Čez čas Konrad, pritlikavi suženj, pove sultanki krščansko zgodbo, ki jo tako gane, da naredi načrt in spravi vse na ladjo za Benetke, ki jih srečno pripelje domov.

Najkrajša med zajetimi deli je pripoved Skopuh, ki vsebuje približno 200 besed.

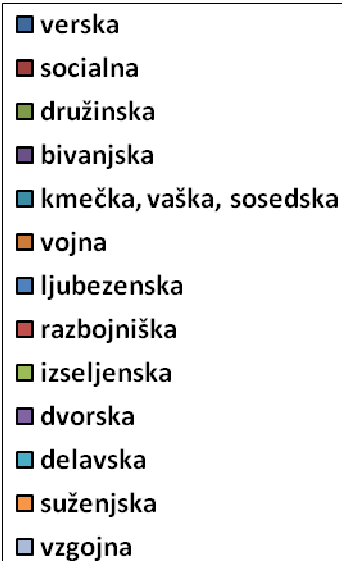
Pripoved Skupuh govori o trgovcu, ki ni nikoli kuril v peč, na smrtni postelji pa je bila njegova zadnja želja ravno ta, da se v peč zakuri. Trgovec je umrl, ljudje niso upoštevali njegove zadnje želje, namesto tega so v peči našli ogromno denarja.

Motivi in teme

Pri prebiranju pripovedi sem bila pozorna tudi na tematiko in motive. Nemalokrat sem se znašla v zadregi, saj pri zgodbah, ki imajo povprečno od 1000 do 2000 besed in je besedilo zelo zgoščeno, ni preprosto določiti tematike. Kljub vsemu sem pripovedim skupno določila trinajst tematik. Pri nemalo zgodbah sta se prepletali dve tematiki.

Grafikon 3: Tematika pripovedi v *Domoljubu*

Verska tematika

Na prvi grobi vtis bi rekla, da se vse vrti okoli vere. Krščanska vera je praktično prisotna vsaj v 90 % zgodb. Vse, kar je krščanskega, je zelo dobro, vse, kar je drugače religioznega ali brezverskega, je zelo slabo. Ena redkih izjem je pripoved Sultanovi sužnji, kjer se sultanka na koncu pokaže v pozitivni luči, pa še to takrat, ko začne občudovati krščansko vero.

Vera je skoraj vedno prisotna, ni pa vedno glavno vodilo pripovedi in je velikokrat samo postranskega pomena, tako da sem versko tematiko določila 21,6 % pripovedi, velikokrat v kombinaciji še z drugo tematiko.

Pripoved Kdo kakor Bog opisuje velika razhajanja med kristjani in prostožidarji. Prostožidarji najamejo prostitutke, da gredo k maši, vzamejo hostije in jih predajo prostožidarjem, ki jih nato popljujejo in zažgejo. Na smrtni postelji pa se je neka prostitutka spovedala in vse priznala patru Avguštinu. Ta je njihova dejanja javno povedal pri maši, kjer ga je že čakal eden od prostožidarjev, da ga ustrelji. Poskus je bil neuspešen, zato so hoteli patra zvabiti v svoje prostore pod pretvezo, da tam leži umirajoči. Ko pride pater tja, vidi mrtvega prostožidarja, ki v roki drži pištolo. Očitno je med čakanje umrl in župnik naglas zavpije, da je tu očitno opravil, saj je človek že mrtev. Ostali prostožidarji so bili tako presenečeni, da so pustili patra oditi in namesto tega začeli oživiljati svojega kolega.

Motivi znotraj verske tematike

- Spreobrnjenje;
- Pobožnost;
- Brezverje;
- »Srečna smrt«;
- Junaški duhovnik;
- Molčečnost duhovnika;
- Kesanje;
- Čudežno ozdravljenje;
- Versko razhajanje med sorodniki;
- Vera v posmrtno življenje;
- Nasprotja med verniki in neverniki;
- Življenje po verskih načelih;
- Odpuščanje;
- Duhovniški poklic;
- Božič;
- Križanje;
- Prikazen;
- Čudež;
- Nesmrtnost;
- Dvom v vero;
- Nespoštovanje do umrlih in do cerkve;
- Vojna za vero;
- Nasprotovanje socializmu;
- Obdarovanje ob verskih praznikih;

- Spoved pred smrtjo;
- Nerazumevanje in neodobravanje duhovniškega in redovniškega poklica;
- Delovanje neverskih skupnosti;
- Obljubljanje duhovniškega poklica v zameno za ozdravljenje;
- Enakost pred Bogom;
- Želja matere po duhovniškem poklicu sina;
- Prisilna smrt zaradi napačne vere;
- Pregarjanje pripadnikov drugačne vere.

Ideje znotraj verske tematike

- Prepričanje, da je po smrti vse poplačano;
- Ne glede na vse, je vera vedno na prvem mestu;
- Pomoč vsem, ne glede na prepričanja;
- Živeti je treba verno in pošteno, skušnjavam se je treba izogniti;
- Če živiš brez vere, končaš slabo.

Socialna tematika

Socialna tematika je druga najpogostejša tematika v obravnavanih delih. Njen delež dosega 19,3 %.

Večina pripovedi govori o preprostem ljudstvu, predvsem o kmečkem prebivalstvu in prebivalstvu v mestu in na podeželju, ki razen sobice ali stanovanja nima ničesar. Opisovanje socialnih razmer, ki so po večini zelo skromne, in prikaz prebijanja skozi življenje je v zajetih delih zelo pogosto.

V pripovedi Zgodi se tvoja volja! Marica iz zelo revne družine hodi vsak torek k prodajalcu srečk vprašat, če je kaj zadela. Prodajalec ji vsak teden odgovori enako, in sicer, da bo več sreče zagotovo naslednjič. Ta torek pa sta pri tem prisotna dva gospoda, ki ju zanima dekličino igranje na srečo. Od deklice izvesta, da srečke ne kupi, saj bo za to poskrbel Bog, in na vprašanje, zakaj bi porabila denar, odgovori, da ne za sladkarije, temveč za svojo revno družino. Njen oče krovec se je ponesrečil in si zlomil obe nogi, tako da je fizično nesposoben za takšna dela. Gospodoma se tako zasmili, da se odločita, da bosta od dobrih ljudi dobila nekaj denarja in ta denar namenila Marici. In res, naslednji torek je Marica zadela visoko denarno nagrado.

Motivi znotraj socialne tematike

- Finančna nezmožnost normalnega pokopa družinskega člana;
- Alkoholizem;
- Skrb za sočloveka (bolezen, revščina ...);
- Smrt družinskega člana zaradi nemogočih socialnih razmer;
- Pomoč revnim;
- Minljivo bogastvo;
- Dolgovi upniku;
- Izboljšanje finančnega stanja zaradi družinske zapuščine;
- Varčevanje za boljšo prihodnost;
- Skopuška bojazen za premoženje po smrti;
- Finančni propad družine;
- Poroka iz koristoljubja;
- Pomoč revnim le zaradi ugleda;
- Fizična nesposobnost za delo;
- Zgodnji odhod od doma zaradi revščine v družini.

Družinska tematika

Družinska tematika je zastopana v 13,5 %.

Domoljub je zagovarjal krščanske vrednote, kjer ima družina pomembno vlogo. Največ pripovedi, kjer je prevladovala družinska tematika, govori o težavah in spletkah, ki se dogajajo v družini, ogromno je bilo razhajanj v družini zaradi denarja oz. dediščine, nekaj pa tudi zaradi vere in načina življenja. Po drugi strani pa se je našlo tudi nekaj pripovedi, ki so govorile o brezpogojni ljubezni in odpuščanju znotraj družine. Ljubezen ali sovraštvo med družinskimi člani, pripovedi so se v večini primerov končale srečno – lahko s spravo, s pravično dediščino ali pa s kaznijo tistega, ki si je to zaslužil.

Francin (Slika iz kmetškega življenja) govori o bratih Francetu in Tonetu. Tone živi razuzdano življenje, ves denar zapravi za pijačo, medtem ko France zvesto in z ljubeznijo skrbi za očeta. Ta mu po smrti vse zapusti. France se hoče poročiti, a ga Tone prepriča, da si bo s tem uničil življenje. Nekaj časa kasneje pa se Tone hoče poročiti in prosi Franceta za nekaj kmetije, da bosta z ženo lepo živela. France mu ugodi in postane njun hlapec, z njim ravnata nečloveško. Vedno, ko je Tone v finančnih težavah, mu France prepusti še nekaj malega, kar mu je ostalo in na koncu umre v gostilni kot navaden reven hlapec.

Motivi znotraj družinske tematike

- Vdanost pijanemu očetu;
- Skrivanje denarja pred družino;
- Mirna smrt očeta ob vrnitvi sina domov;
- Nepravična dediščina in dota;
- Smrt otroka;
- Podedovano družinsko bogastvo;
- Odpoved družinskemu članu zaradi vere;
- Preko naključij najdenje izgubljenega družinskega člana;
- Prisilna poroka;
- Preziranje daljnega sorodnika, po smrti boj za dediščino;

- Vrnitev družinskega člana k družini;
- Ubijanje za dediščino;
- Odpoved svojemu otroku;
- Odpuščanje sorodniku, ne glede na dejanja iz preteklosti;
- Brezpogojna ljubezen mačehe do otrok;
- Skrb za družinskega člana samo iz finančnih razlogov;
- Ljubezen med družinskimi člani.

Bivanjska tematika

Bivanjska tema je četrta najpogostejša in jo najdemo v 12,2 % zgodb.

Motivov v bivanjski tematiki ni veliko. Vzrok temu bi pripisali dejstvo, da se motivi zelo ponavljajo. Najpogostejši motiv je spreobrnjenje, se pravi začetek drugačnega življenja. Nemalokrat je spreobrnjenje povezano z vero, ki pripelje človeka do drugačnega razmišljanja. Ni pa to samo versko spreobrnjenje, temveč tudi življenjsko na splošno. Npr. mož začne drugače gledati na družino, zavedati se začne majhnih stvari, ki so v življenju pomembne, velikokrat pomeni tudi prenehanje alkoholizma, pretepanja žene ipd.

Bivanjska tematika je bila redko samostojna tematika pri zgodbah, večini zgodb sem pripisala še dodatno tematiko, največkrat versko, družinsko ali socialno.

Bivanjska tematika v povezavi z vero je prisotna v pripovedi Zadnji nasmehljaj. Govori o sinu in materi, ki se poslavljata, ker sin odhaja na bojišče. Mati je zelo žalostna, ker sin ne živi po verskih načelih in ne veruje, zato ga prosi, če se lahko znova pobota z Bogom. Sin jo dolgo ne upošteva, saj se mu to ne zdi potrebno. Neko noč pa ima čudne sanje, ki ga prepričajo v to, da gre v cerkev in se zopet najde v veri. Isti dan je na bojišču ranjen, a v miru in z nasmehom na obrazu umre, ker se je zopet našel v veri, njegovo smrt pa mirno sprejme tudi mati, ker je izvedela, da se je pobotal z Bogom.

Primer spreobrnjenja, na katerega je vplival nek dogodek, ki ni v povezavi z vero, je prisoten v pripovedi Ozdravljeni oče, kjer spoznamo družino, katere oče večino časa preživi v gostilni, večino zaslužka pa zapije in zaigra, tako da nimajo niti za osnovne stvari. Nekega dne pa mu

žena pošlje v gostilno pokrito skledo. Mož je zelo presenečen in ponosen pred ostalimi, saj se to ne zgodi pogosto, da komu žena v gostilno pošlje kosilo. A v skledi najde le listek z napisom: »Ravno tako kosilo, kakor ga ima tvoja družina, pošljem tudi tebi v gostilno.« Ob tem pripetljaju se zamisli in spremeni svoj način življenja. Postane zgleden mož, ki svojega časa in denarja ne zapravlja v gostilni.

Motivi znotraj bivanjske tematike

- Spreobrnjenje;
- Življenjsko spregledanje;
- Kesanje;
- Hrepenenje po preteklosti.

Kmečka, vaška, sosedska tematika

Kmečka, vaška, sosedska tematika je prisotna v 9,1 % pripovedi.

Pod kmečko, vaško, sosedsko tematiko sem uvrstila tiste pripovedi, ki obravnavajo lahkotne teme vaških, kmečkih in medsosedskih problemov in zapletov. Takšnih pripovedi ni bilo malo, poleg tega bi jih težko uvrstila pod kakšno drugo tematiko. V tej tematiki so zgodbe, ki ne obravnavajo težkih situacij, velikokrat so humorne, dogodki niso usodni za glavne osebe.

Pripoved Na breznu govori o Skaljavcu, ki je rad po malo in po malo premikal mejnike zemlje sebi v prid. To je delal tako počasi in preudarno, da sosedi dolgo časa tega sploh niso opazili. Nekega dne se pregovarja s sosedom, kateremu je okradel že kar nekaj zemlje, in med prerekanjem se nenadoma pogrezne v zemljo. Bil je v nekaj metrov globoki luknji in ta dogodek ga je tako pretresel in prestrašil, da je priznal svoja početja in postal boljši človek.

Motivi znotraj kmečke, vaške, sosedske tematike

- Pravda za zemljo;

- Sosedska nevoščljivost;
- Namerno prerekanje s sosedom;
- Potrpežljivi sosed;
- Kegljanje v gostilni;
- Kmečki sejem;
- Podkupljivost vaščanov;
- Poroka vaških posebnežev;
- Nerazumevanje in neodobravanje vaških posebnežev;
- Požarna vaška straža;
- Razhajanja in trenja med vaščani zaradi drugačnih političnih pogledov.

Vojna tematika

Opisovanje vojne in vojnih razmer med vojaki in civilisti sem našla v 6,2 % pripovedi. Kljub temu da je tema zelo natančno določena, je paleta motivov zelo široka. V tej temi niso glavne osebe samo vojaki, temveč tudi civilisti, ki so na takšne in drugačne načine vpleteni v krutost vojne.

Pripoved Vojak (Božična slika iz Napoleonovih vojska) govori o vojski, ki se je bližala Kijevu, a jih je zaradi bolezni vedno več umiralo, tako da so se morali ustaviti. Med umrlimi je bil tudi služabnik bolničarja, tako da je bolničar dobil novega pomočnika, mladega vojaka, ki mu je vdano pomagal. Neko noč je bil mladi vojak na vrsti za stražo. Ko gre bolničar pogledat, kako mu gre, ga najde zmrznjenega. Nesejo ga v šotor in komaj oživijo. Takrat zagleda bolničar pri postelji, kjer je bila prej luknja, zadelano vojakovo zgornje oblačilo. Da ga ne bi ponoči zeblo, je mladi vojak zanj tvegalo življenje.

Motivi znotraj vojne tematike

- Upor civilistov;
- Iskanje pogrešanega v vojni;

- Preroške sanje o smrti na bojišču;
- Zapiranje in preganjanje duhovnikov;
- Skrb za družinske člane med vojaki po smrti;
- Hinavščina med vojaki;
- Usmiljenje vojaka nasprotnega tabora zaradi skupne vere;
- Zapiranje nedolžnih;
- Pobijanje nedolžnih žrtev;
- Krutost vojakov;
- Tveganje življenja civilistov za pomoč svojim vojakom;
- Kaznovanje netaletriranih vojakov;
- Izdajstvo, prehod v nasprotni tabor;
- Sopotič med vojaki;
- Odkup iz vojske.

Ljubezenska tematika

Ljubezenska tematika ni tako široko zastopana, kot bi mogoče pričakovali, najdemo jo pri 5,6 % pripovedi. Glede na krščanske poglede *Domoljuba* je tudi ljubezenska tematika obravnavana zelo previdno in v skladu s krščanskimi načeli. Tisto, kar ni v skladu s krščanskimi načeli, je kaznovano oz. glavni junaki na koncu spregledajo svojo napako.

V pripovedi *Kresni venec* na kresni večer dekleta mečejo vence na drog. Tisti, ki se venec obesil na vrbo, se bo kmalu poročil, če pa kateri venec pade v vodo, to pomeni, da bo kmalu umrla. Najbolj zaželena od vseh v vasi je Marina. Včasih je imela za fanta sovaščana Martina, a ga je pustila zaradi nekoga iz mesta. Ko Marina vrže venec, ta pade v vodo. Čez eno leto se Marina vrne bolna in utrujena domov. Fant iz mesta jo je zapustil. Sreča Martina in mu prizna svoje napake, a za njiju je prepozno, saj Marina kmalu zatem umre.

Motivi znotraj ljubezenske tematike

- Brezpogojna ljubezen;
- Tveganje življenja za ljubljeno osebo;
- Kesanje zaradi odpovedi ljubljeni osebi;
- Ljubezen med zaljubljenecema kljub sporu med družinama;
- Sprememba načina življenja za ljubljeno osebo;
- Beg od doma zaljubljenecv zaradi neodobravanja zveze;
- Odpuščanje.

Razbojniška tematika

Kar nekaj pripovedi opisuje razbojnike, tatove in njihovo življenje, zato se mi je zdelo smiselno, da tudi tem zgodbam dodelim svojo tematiko, ki je zastopana v 5,6 % pripovedi. Velikokrat možje (povsod so to pripadniki moškega spola) začnejo takšen način življenja zaradi določenega dogodka v življenju, njihovo življenje pa v večini primerov poteka v gozdu.

Naj kot zanimivost dodam, da v tej tematiki najdemo pripoved, ki je bila objavljena dvakrat pod različnim naslovom. Leta 1893 pod naslovom Ptič je bil!, leta 1897 pa pod naslovom Spreobrnjen tat. Avtor v obeh primerih ni poznan, pripovedi pa sta si popolnoma identični.

V pripovedi Lovski tat (Pogorska pripovedka) spoznamo Jurija, ki na skrivaj strelja srnjad. Večkrat so ga že dobile pristojne oblasti in tudi tokrat je moral v zapor. Ko se vrača iz zapora, premišljuje o svojem početju in se odloči, da še zadnjič ustrelj srnjaka. Ko to stori, vrže puško v prepad in gre domov, kjer ga čaka žena. Za njegovo dejanje se kmalu izve. Gozdar mu hoče ponovno napisati kazen, a se mu poštena žena zasmili, zato da Juriju priložnost in mu ponudi delo gozdarja. Jurij jo sprejme in od takrat naprej živi pošteno življenje.

Motivi znotraj razbojniške tematike

- Skrivanje in krivolov;
- Zaradi razočaranja v ljubezni v razbojniški način življenja;
- Ropanje kmetov;
- Zaradi smrti staršev in nemogočih socialnih razmer v razbojniški način življenja;
- Maščevanje tatov;
- Spoznanje napak in začetek poštenega življenja;
- Družinska kraja po vaseh.

Izseljenska tematika

Slovenci so se začeli bolj množično izseljevati v 80. letih 19. stoletja in ta tematika je zajeta tudi v *Domoljubu* z 2,1 %. Večina pripovedi opisuje izseljevanje in delo v Ameriki, velikokrat pa tudi prihod domov in opisovanje dogajanj po prihodu domov.

Pripoved Pri kapelici govori o Ludviku, ki se je po dolgem času vrnil domov iz Amerike. Tja je odšel že pri sedemnajstih letih in sedaj se je vrnil nazaj veliko bogatejši, kot je bil takrat. A vaščani ga ne sprejmejo, saj ga nihče ne prepozna. Nekega dne krasi kapelico, ko se pojavita dve vaški dekleti. Skrije se, a pozabi svoj nož. Dekleti zagledata nož in takoj vesta, da zlatega noža nima nihče drug kot on. Tako vaščani zaradi te lepe geste počasi sprejmejo tujca, ki se kasneje tudi poroči z eno od teh dveh deklet.

Motivi znotraj izseljenske tematike

- Težko življenje v tujini;
- Razočaranje ob prihodu iz tujine;
- Čakanje sorodnikov na prihod svojca nazaj domov;

- Potovanje misijonarjev po svetu;
- Nesprejetje izseljenca ob vrnitvi v domovino.

Plemiška tematika

Kar nekaj je opisov dogodkov iz življenja ljudi modre krvi. Od kmečke, vaške, sosedske tematike se razlikujejo predvsem po opisovanju drugačnega načina življenja, bolj udobnega, bogatega in spoštovanega. Večina osrednjih likov ima pozitivni predznak. To tematiko sem pripisala osmim pripovedim (2,1 %).

V pripovedi Slovo hči Marije Terezije praznuje zaroko s francoskim prestolonaslednikom. Marijo Terezijo zanima usoda svoje hčerke Marije Antonijete, zato prosi nekega starca, da ji prerokuje, a ji on ne pove nič dobrega. Po poroki se Marija Terezija s težkim srcem poslovila od hčerke, ki je sedaj za domovino sprejela Francijo. Kmalu po poroki je umrl francoski kralj, tako da je krona pripadla Ferdinandu, možu Marije Antonijete. Na kronanju ga je krona tako tiščala, da mu je čez čelo prikapljala kri, kar velja za izredno slab znak. Razmere v Franciji so se začele slabšati in ljudstvo se je uprlo. Marija Antonijeta in Ferdinand sta hotela pobegniti, a jima ni uspelo. Zaprli so ju in obsodili na smrtno kazen.

Motivi znotraj plemiške tematike

- Praznovanja jubilejev in pomembnih dogodkov;
- Preobrazba iz bogatega v preprostega človeka;
- Razvajenost grajske gospode;
- Poroka med pripadnikoma modre krvi;
- Medsebojno spoštovanje med različnimi stanovi;
- Pomoč revnejšim.

Delavska tematika

Pod delavsko tematiko sem uvrstila tiste pripovedi, ki opisujejo življenje delavcev. Poudarek je na njihovem delu, odnosu do dela, odnosu nadrejenih do delavcev in finančni zmogljivosti. Ta tematika je zastopana z 1 %.

Pripoved Tkalec (Obraz iz življenja) govori o tkalcu Antonu Erjavcu, ki dela še enkrat več kot drugi in konec meseca, ko dobijo plačilo, mu lastnik tovarne Hartman da skoraj enako plačilo kot drugim delavcem, kljub temu da je rezultat njegovega dela veliko večji. Kmalu zatem tkalcu zboli žena in ko umira, gre mimo lastnik tovarne in bolj zaradi lepšega, kot zaradi česa drugega, gre pogledat umirajočo ženo in takrat mu ona reče, da je on kriv za vse, kar se jim slabega godi. Po tem dogodku gre lastniku tovarne vse narobe – sin pristane v norišnici, hčerka se nesrečno omoži, žena mu umre. Tako se končno zave svojih napak in postane zgleden lastnik tovarne.

Motivi znotraj delavske tematike

- Nesreča pri delu;
- Izkoriščanje delavcev;
- Nevarno življenje delavcev;
- Neutrudljivost in boj za zaslužek;
- Trdosrčnost nadrejenih.

Suženjska tematika

Suženjsko tematiko najdemo pri štirih pripovedih, kar pomeni, da je zastopana z dobrim 1 %. Od pripovedi je najbolj znana najdaljša pripoved od zajetih, in sicer je to pripoved Sultanovi sužnji. Tako kot ta, tudi stale opisujejo bedo, ki jo doživljajo sužnji, od nepravičnih gospodarjev do siljenja v tuje vrednote.

Pripoved Simbaloba (Povest iz afrikanskih misijonov) govori o sužnju Simbalobu, ki je bil prodan gospodarju Angustu. Ta je zelo grdo delal z njim, komaj kdaj je dobil za jesti,

velikokrat je bil tudi tepen. Nekega dne pa sliši pogovor, kako mu bodo v hrano vmešali strup, ki tako vpliva na možgane, da se suženj popolnoma podredi gospodarju. Simbaloba si je zato priskrbel zelišče in se po jedi rešil pred učinkom strupa. Pri gospodarju pa je delala tudi Vere-Mbia, katero je želel gospodar za ženo. Zaljubila sta se, a sta se zaradi prodaje Simbalobe drugemu gospodarju kmalu razšla. Po menjavi različnih gospodarjev in spletkah sta se končno našla in zaživela skupno življenje.

Motivi znotraj suženjske tematike

- Ugrabitev sužnjev;
- Prodaja sužnjev;
- Stalno menjanje gospodarjev;
- Nesprejetje tujih vrednot;
- Tuja vera;
- Spoprijateljitev med gospodarji in sužnji.

Vzgojna tematika

Tri pripovedi so bile še posebej zanimive, in sicer so opisovale dogodke in dejanja, ki pripeljejo do določenih sankcij ali nesreč. Vse te dogodke opisujejo vzgojno s sprotnimi opozorili. Tematika je zastopana z 0,7 %.

Posvečuj praznik (Resnična dogodba) se začne z nesrečnim dogodkom, ko se gredo otroci namesto k maši kopat v reko in eden utone. Nato začne berač pripovedovati svojo zgodbo, kako so se on in njegovi prijatelji enako šli kopat namesto k maši, nato pa si je zlomil nogo, zaradi brezdelja pa je postal pijanec in berač. Samo zato, ker ni šel k maši.

Motivi znotraj vzgojne tematike

- Kazen;

- Posledice nepremišljenega dejanja;
- Smrt.

Avtorstvo⁶

Pri objavi leposlovja je bila najbolj pomembna vsebina, avtor je bil nekje v ozadju. To dokazuje tudi dejstvo, da je več kot dve tretjini pripovedi avtorsko anonimnih. Samo ugibamo lahko, kdo so tisti avtorji, ki niso imenovani in zakaj nekateri kljub vsemu so. Zelo verjetno so pripisali ime avtorja v tistih primerih, kjer si je avtor že ustvaril ime in se je spodobilo, da se ta podatek tudi napiše. Neimenovani pa so verjetno bili domači in tuji avtorji, ki si še niso ustvarili imena ali pa celo kdo iz uredništva časopisa. Ampak to so samo ugibanja. Ime oz. psevdonim prvega avtorja je bilo objavljeno šele v četrtem letniku izhajanja časopisa, in sicer avgusta 1891. Vse do takrat ime avtorja ni bilo pripisano.

Zanimiva so tudi poimenovanja s psevdonimi, redko kateri avtor je poimenovan s polnim imenom in priimkom. Psevdonime sem reševala s pomočjo bibliografije *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918*, *Slovenskim biografskim leksikonom*, nekaj pa tudi s pomočjo brskalnika *Google*. Slednjega sem uporabljala predvsem pri tujih imenih, ki so bila delno napisana s polnim imenom in priimkom.

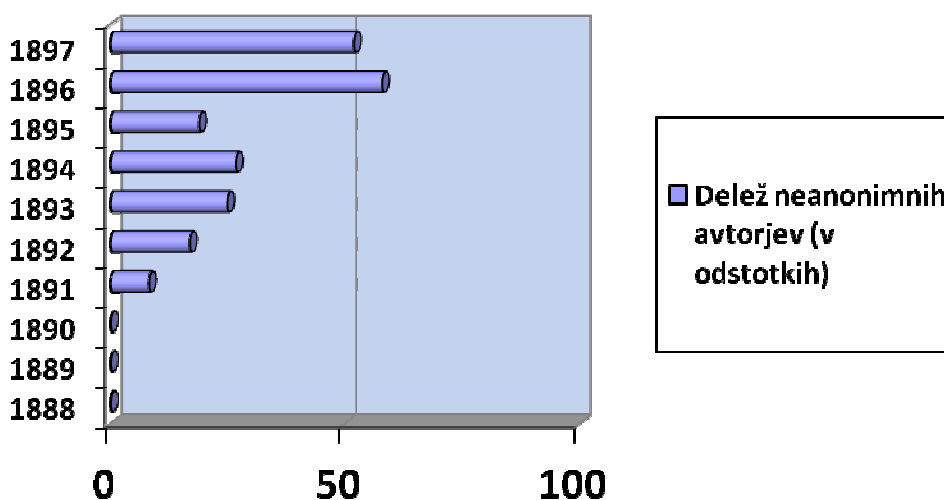
Od vseh pripovedi je avtor znan v 55 primerih, se pravi v 20,7 %. S časom anonimnost avtorjev upada. Zanimivo bi bilo spremljati anonimnost avtorstva tudi v kasnejših letnikih časopisa, saj pričakujem, da se ta trend nadaljuje.

Avtor je, če ne gre za psevdonim, le redko napisan s polnim imenom in priimkom. Izjeme so Janko Barle, Guy de Maupassant in José Roumanille. Večina avtorjev, ki se ne skriva pod psevdonimom, ima del imena napisanega samo z začetno črka imena oz. največkrat priimka, npr. L. N. Tolstoj, F. S. Šegula ipd.

Avtorji so bili pri poimenovanju s psevdonimom zelo kreativni, zanimiva sta psevdonima Ivana Prijatelja – Semen Semenovič in Iv. Ev. Družnik. Na drugi strani pa se najdejo tudi zelo skopa poimenovanja, npr. O. A., Š., A. V., pri katerih nisem uspela najti imena osebe, ki se skriva zadaj. Nekaj je imen oz. psevdonimov, ki delujejo kot polna imena, a nisem našla ničesar konkretnega, da bi lahko povezala s kakšno določeno osebo, npr. Nikolaj Kiribejevič.

⁶ Seznam avtorjev se nahaja v poglavju Priloge.

Avtorji so moškega spola, razen v enem primeru, kjer tudi obstaja možnost, da ne gre za pravo poimenovanje. Pod psevdonimom T. Savinjski naj bi se skrivala Antonija Štupca. A pod tem podatkom je Kocijan pripisal vprašaj, tako da v prisotnost ženske avtorice ne moremo biti povsem prepričani. Enako ne morem biti prepričana v psevdonime, za katere podatka nisem našla nikjer: Fr. L., Fr. L.-r in Fran L. bi lahko pripisali Franu Levstiku ali Franu Levcu, P. Bohinjec pa z večjo verjetnostjo Petru Bohinjcu, čeprav teh psevdonimov nisem našla pod njunimi razrešenimi psevdonimi.

Grafikon 4: Prikaz neanonimnosti avtorstva skozi letnike

Delež avtorjev, ki so napisani ali z imenom ali s psevdonimom, narašča. To, da je delež neanonimnih avtorjev prikazan v odstotkih in ne številčno po posameznih avtorjih, je iz dveh razlogov. Prvič, ne moremo enotno govoriti o številu pripovedi v enem letniku izhajanja časopisa, saj je bilo kdaj objavljenih več pripovedi v eni številki, poleg tega pa je bila prisotna še rubrika Podobe iz življenja, ki pa ni redno izdajala leposlovja. Tako imamo v letniku 1894 kar 40 % več pripovedi kot v letniku 1897. Drugi razlog je v objavljanju pripovedi v nadaljevanjih. Tako je lahko samo ena pripoved zasedla četrtno celotnega objavljenega leposlovja v enem letniku in je bilo s tem objavljeno tudi številčno manj pripovedi. V letniku 1895 je delež neanonimnih avtorjev spet upadel. Vzrok tiči samo v tem, da je bila v tem letniku objavljena srednje dolga pripoved Sultanovi sužnji, in to v enajstih delih. Tako ni bilo prostora za ostale pripovedi, ker pa avtor pri Sultanovih sužnjih ni poznan, je rezultat manjši

delež neanonimnih avtorjev v letniku 1895. Če bi namreč pogledali samo ostale pripovedi v tem letniku in pripovedi Sultanovi sužnji ne bi šteli mednje, bi poznanost avtorstva bila veliko višja.

Podnaslavljanje pripovedi

Podnaslavljanje je prisotno v 54 primerih, se pravi v 20,3 %.

Poleg vrste pripovedi je velikokrat dodan še kraj dogajanja, čas dogajanja in pa dejavnost, ki se navezuje na pripoved. Krajevna določitev je dodana v osmih primerih, večinoma imamo opraviti s tujimi kraji oz. državami, npr. Povest iz Amerike, Španska pripovedka idr. Čas dogajanja je označen lahko v smislu časovne bližine oz. oddaljenosti, npr. Dogodba iz najnovejšega časa, lahko se časovnost navezuje na določeno zgodovinsko osebo, največkrat je to voditelj države, npr. Povestica iz časov Marije Terezije, Božična slika iz Napoleonovih vojska ..., lahko pa je čas dogajanja tudi točno določen, npr. Carigrajska slika iz 17. stol. Primeri označevanja dejavnosti: Črtica iz vojaškega življenja, Povest iz afrikanskih misijonov, Povest iz preganjanja kristjanov idr. V dveh primerih je bilo nakazovanje na resnične dogodke v pripovedi – Resnična dogodba, Resnična povestica.

Od podnaslovov, kjer je bila izražena samo vrstna oznaka pripovedi, je najbolj pogosto poimenovanje povest (sedem primerov), sledita ji črtica in slika, z enim primerom pa še povestica in šaljevka.

Od vseh primerov, kjer je bilo poleg vrstne oznake še krajevno, časovno ali drugo določilo, je tudi najbolj pogosta povest, sledijo ji slika, povestica, črtica, dogodba, pripovedka, obraz, pravljica, podoba, šaljevka, legenda, dogodbica.

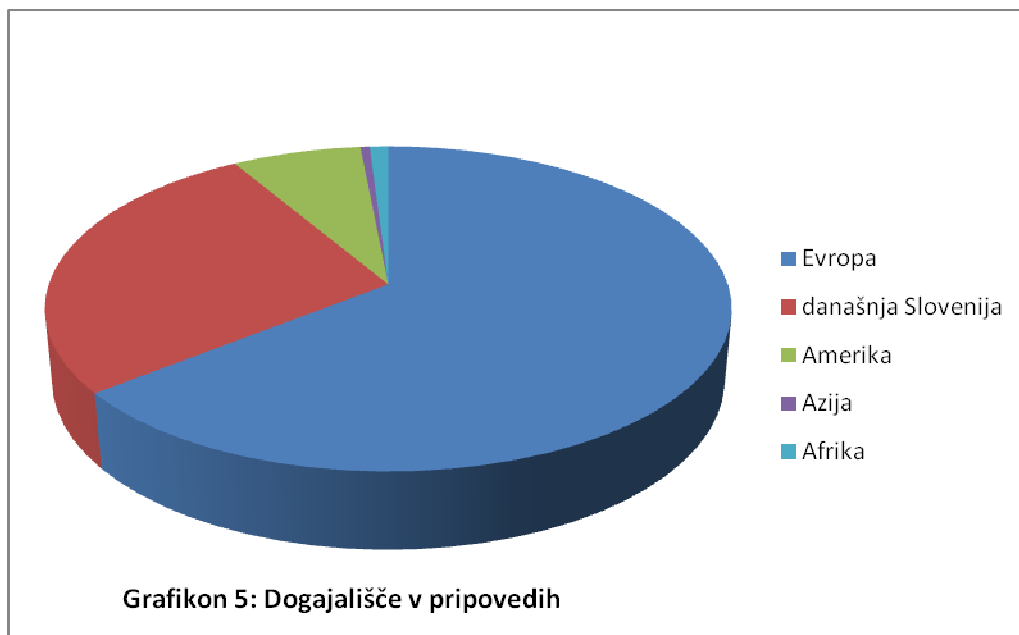
Vrstna oznaka povest se nanaša na pripovedi, krajše od 2000 besed. Da so se nekateri avtorji zavedali kratkega obsega pripovedi, dokazujejo pomanjševalnice vrstnih oznak (povestica, dogodbica).

Več kot 80 % ni označenih. Po Kocijanovem mnenju avtorji pri bralcu niso hoteli zbuditi pričakovanj, ker se jim to ni zdelo pomembno ali pa s poimenovanji, ki so bili takrat na razpolago, niso mogli ustrezno označiti pripovedi in s tem inicirati ustreznega pričakovanja. (Kocijan 1994: 156)

Kraj dogajanja

Kraj dogajanja je poznan v dobrih 50 %. Največkrat je dogajališče zunaj Slovenije, a v Evropi. To so po navadi večja mesta, kot so Rim, Dunaj, Pariz, London. Tako evropski kraji in države zastopajo dogajališče dogajanja v 64 %. Redko kateri slovenski avtor (ki sem jih preko imena oz. psevdonima prepoznala kot Slovenca) se je odločil dogajanje svoje pripovedi postaviti izven meja današnje Slovenije, tako da lahko glede na visok delež tujega dogajališča sklepamo, da so bili anonimni avtorji v večini tujci. Na slovenskih tleh poteka namreč le 27 % pripovedi. Ogromno je bilo primerov, kjer je bil kraj imenovan le z začetno črko, npr. mesto P., vas K., ni pa bilo podatka, kateri državi pripada, tako da lahko v teh primerih le predvidevamo, kam približno bi kraj uvrstili in posledično takšna poimenovanja tudi nisem razvrščala.

Afriška celina je bila dogajališče v dveh pripovedih, se pravi v dobrem 1 %, azijska pa le v eni pripovedi. Amerika je bolj zastopana, in sicer v 7 %.

Imena osrednjih likov

Kljub temu, da je dogajanje v večini pripovedih v tujih krajih, so slovenska imena prisotna v večjem deležu. So primeri, kjer so imena prilagojena tujim krajem, npr. v pripovedi Mladi junak, ki se dogaja na Poljskem, je osrednji lik Nikolaj Vaziljevič. Po drugi strani pa imamo slovenska imena v okolju, kjer vsaj v obliki, kot jo poznamo pri nas, načeloma ne bi smela

biti, npr. pripoved Gospod Jožef (Povest) se dogaja v Franciji, glavne osebe pa nosijo imena Helena, Marija, Anton, Jožef. Težava je, da je avtor anonimen in ne moremo povezati njegovega porekla z izbiro imen. Če bi vedeli, da je bil tujec, bi z zagotovostjo lahko trdili, da je urednik sam priredil imena glavnih oseb. Lahko pa je bil avtor Slovenec in je zaradi »eksotičnosti« dogajanje postavil v Francijo, imena pa pustil slovenska.

V veliko primerih imen glavnih oseb sploh ni, temveč so poimenovani kot oče, mati, sin, lahko pa tudi samo po poklicu, npr. mizar. Veliko takšnih primerov je pri tujih avtorjih, npr. v pripovedi Stari oče Guya de Maupassanta so poimenovani le po družinski vlogi – stari oče, mož, žena, sorodniki.

Slovenska imena so najbolj prisotna pri anonimnih avtorjih, tam namreč le redko zasledimo tuje poimenovanje. To lahko pomeni, da so zaradi nerazkritja avtorstva uredniki bolj upali prirediti imena ali pa so bili po večini anonimni avtorji slovenskega porekla, kar pa bi bilo glede na tuje dogajališča malo verjetno.

Zanimivo mi je bilo poimenovanje oseb glede na socialni status. Navadni smrtniki z nizkimi prihodki, ki po večini prihajajo s podeželja ali pa delajo v mestu kot navadni delavci, v pripovedih nosijo imena Jakob, Jože, Tone, Reza, Janko, Jerica, Anica, Marija, Matilda, Ivana, Ivanka, Magdalena, Ivan, Maruška, Marjetica, Matevž, Jernej, Peter, Jože, France, Marko, Martin, Franc, Roza, Urška, Cene, Franica, Antonija, Anton, Angela, Jaka, Nande, Ana, Lizika, Janez, Jurij, Neža, Janko, Franček, Meta, Barba, Matija, Marijana, Lovro idr. Imena so v večini primerov enakomerno porazdeljena, izstopata le imeni Anica in Ivan, ki sta bili največkrat zastopani. Predvsem ime Anica je bilo pogosto poimenovanje za mlajšo deklico oz. otroka.

Osebe, ki so plemiškega porekla, nosijo visok vojaški čin, imajo visoko delovno funkcijo ali pa imajo samo zelo veliko denarja, so poimenovane: Gabriela, Hernik, Emilija, Viljem, Julika, Eliza, Ivan Angelo, Valerija, Albert, Rudolf, Alojzia, Dijoklecijan, Galerij, Hildegarda, Licerih, Konstantin, Hedviga, Helena, Karol, Bruno, Šandor, Gizdela, Roger, Ficirij, Erigona, Teodor, Scipijon, Avrina, Vasilij, Karl, Leopold, Blanka, Rene, Lucija, Ladoslav, Sergej, Klotilda, Cilicij, Rozalija, Fedor, Amalija idr.

Razlika v poimenovanjih je očitna. Ljudje nižjega sloja v večini nosijo domača imena, ki so v nekaterih primerih tudi skrajšana, npr. Reza namesto Terezija; Barba namesto Barbara; Roza namesto Rozalija. Ljudje višjega sloja pa ne nosijo ravno tipično slovenskih imen, v veliko primerih so bila imena popolnoma tuja, npr. Cilicij, Hildegarda, Dijoklecijan. Tista

imena, ki so slovenska oz. poslovenjena, pa za razliko od poimenovanj nižjih slojev v večini primerov niso skrajšana, npr. Ladoslav, Valerija, Rudolf, Alojzija idr.

Poklici in dejavnosti

Na poklice in dejavnosti, s katerimi se ukvarjajo osebe v pripovedih, sem se osredotočila, da preverim, če je tudi tukaj vera in z njo povezan duhovniški in redovniški poklic na prvem mestu. In res je tako – duhovniški poklic je od vseh poklicev in dejavnosti najbolj pogost. Nisem upoštevala samo poklicev in dejavnosti, temveč tudi zelo pogosto prisotne plemiče, za katere bi težko trdili, da opravljajo kakšno dejavnost, ampak so zaradi svojega porekla kljub vsemu zaznamovani in predstavljajo pomemben člen v številnih pripovedih. V zadregi sem se prav tako znašla pri bogatih meščanih, pri katerih v večini primerov ni znano, od kod jim denar in s čim se ukvarjajo, temveč samo veličina njihovega premoženja, ki je po navadi tudi mnogo bolj v ospredju kot oni sami. Kljub temu, da sta oba primera drugačna od ostalih, se mi zdi njuna uvrstitev na seznam upravičena, saj se s tem tudi dobi občutek, v kolikšni meri so finančno premožnejši sploh prisotni v pripovedih.

Skupina določenega poklica in dejavnosti je široka. Ozko sem gledala le pri specifičnih in bolj poznanih dejavnostih, kot so zdravnik, učitelj, gostilničar, študent ... Določeno družino, npr. kmečko družino, sem štela kot eno enoto in ne več enot po družinskih članih.

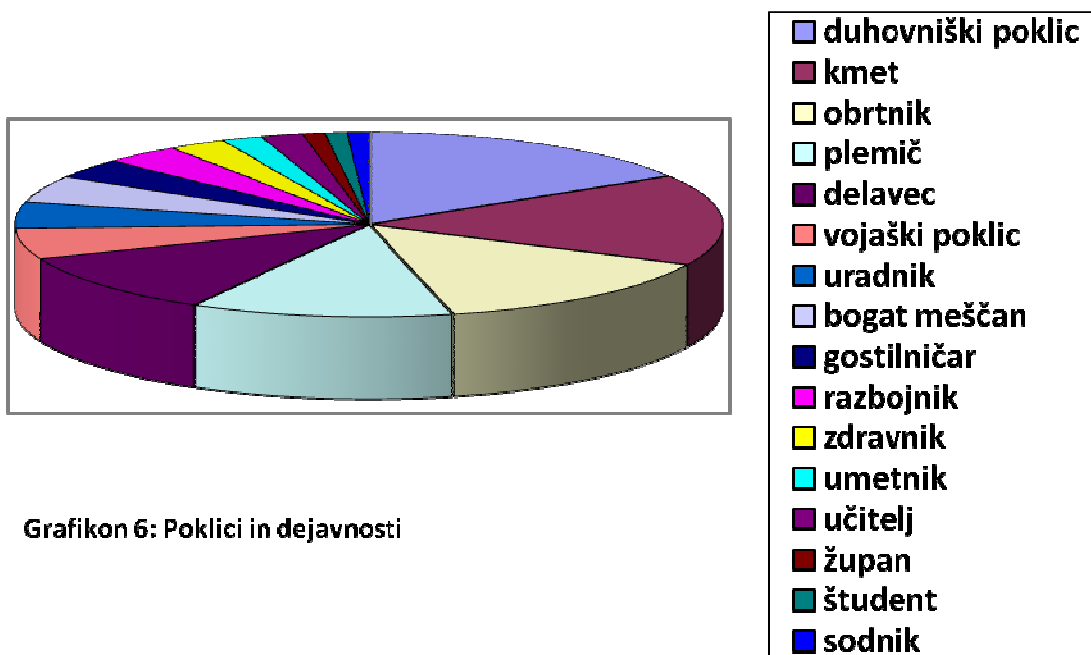
Duhovniški poklic je na prvem mestu. Načeloma so to vaški župniki, nekaj pa je tudi primerov redovnic, nadškofov ipd. Oseba, ki se ukvarja z duhovniškim poklicem, ima redko osrednjo vlogo, največkrat se drži ob strani in pomaga osrednjim likom pri premagovanju težav. Velikokrat so prisotni ob umiranju in spovedi pred smrtjo, pri prepričevanju oseb k bolj vestnemu življenju, pri spreobrnitvah ipd. Duhovniški poklic ima 16,2 % delež.

Na drugem mestu je s slabimi 16 % poklic kmeta. Lahko, da je številka še večja, kajti v veliko primerih ni bilo znano, s čim se osebe ukvarjajo, je pa najbolj nakazovala ravno na kmetijsko dejavnost.

S 14 % sledijo obrtniki. Ta veja je zelo široka, mednje pa sodijo razni mizarji, tesarji, kovači, rokodelci ipd.

Plemiči so zastopani z 12 % in imajo v večini pripovedi, kjer nastopajo, osrednjo vlogo. Potem imamo delavce z 10,7 %. Med delavce sem štela vse, ki so zaposleni pri nekom, torej nimajo lastne dejavnosti kot obrtniki. Sem spadajo rudarji, služabniki, delavci v tovarnah ipd. Delovanje v vojaškem poklicu, tudi osebe z višjim vojaškim činom, so prisotne v 5,4 %.

Uradniki in bogati meščani so zastopani s 4,6 %, gostilničarji in razbojniki s 3,5 %, zdravniški poklic z 2,6 %, umetniki in učitelji z 1,9 %, župani, študenti in sodniki z 1 %.

Koledarske zgodbe

Koledarske zgodbe oz. pripovedi so tiste pripovedi, ki se vsebinsko povezujejo z datumom objave oz. največkrat se vsebina povezuje z določenim praznikom ali navado, ki je časovno zelo blizu objave – okrog praznikov je *Domoljub* objavljal pripovedi, ki so se vsebinsko navezovala na praznik.

Vseh koledarskih zgodb je 25. Po pričakovanju se je vsebina koledarskih zgodb nanašala na verske praznike in navade. V prvi vrsti je bil to božič in božični večer. Pripovedi okrog božiča so predvsem poudarjale družinske vrednote in pomembnost tega, da je družina ob takšnih praznikih skupaj. Poleg božiča so se pripovedi navezovala še na praznik vseh svetih, pust, veliko noč, svete tri kralje in obdarovanje ob sv. Miklavžu.

Kocijanova bibliografija slovenske kratke pripovedne proze

Gregor Kocijan je objavil dve bibliografiji kratke pripovedne proze. Prva bibliografija zajema čas od leta 1850 do 1891, objavljena pa je v monografiji *Kratka pripovedna proza od Trdine*

do *Kersnika*, nadaljevanje le-te pa je bibliografija *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918*. Kocijan je pregledal časnike in časopise obravnavanega obdobja, literarne zbornike in samostojne izdaje pripovedi. Od vsega nabranega gradiva je najprej navedel kratke pripovedi v knjižnih izdajah, nato pa po abecednem redu razvrstil časopisje in zbornike, med katerimi je tudi dnevni časopis *Domoljub*. (Kocijan 1988: 1)

V svojo bibliografijo ni uvrstil anonimnih sestavkov, saj bi obstajalo tveganje, da bi se na seznam uvrstila dela, ki niso izvirna. Tako so predstavljene samo tiste pripovedi, ki so podpisane s polnimi imeni, s psevdonimi in šiframi. Kar se tiče anonimnih avtorjev, Kocijan dodaja, da gre za manjši del objavljenih pripovedi in da gre v teh primerih verjetno za prevedena in prirejena besedila, uredniki pa so se na ta način, ko niso navajali kakršnihkoli podatkov o tem, čigavi so sestavki, reševali iz uredniških zadreg.

Kocijan v bibliografijo ni zajel humoresk, ker je menil, da v tem primeru etološka perspektiva pomembno vpliva na pripovedno strukturo in potemtakem zahteva posebno obravnavanje.

(Kocijan 1988: 1)

Način navajanja avtorjev

Pri pisanju imen in priimkov avtorjev se je ravnal po *Slovenskem biografskem leksikonu*, v primeru, da ta določenih imen še ni vseboval, pa po *Zgodovini slovenskega slovstva (I–VII, 1956–1971)*. Imena so pisana polno, ne glede na prvo objavo, npr. v prvi objavi J. ali Jos. je v bibliografiji Jože ali Josip. Poenotil je tudi pisanje osebnih imen, npr. Cvetko Golar bo zapisan kot Cvetko in ne kot Florijan, kot je bilo v prvotnem zapisu. Pri pripovednicah je uporabljal moško obliko (Zofka Kveder in ne Zofka Kvedrova), naslove in podnaslove je ohranjal v prvotni obliki, le z opuščanjem oklepajev in napovedi. (Kocijan 1988: 2)

Kocijanova obravnava kratkih pripovedi in njihovih avtorjev v časopisu Domoljub⁷

Poznanost avtorstva v *Domoljubu* prvič zasledimo leta 1891, a ga Kocijan v svoji prvi bibliografiji *Kratka pripovedna proza od Trdine do Kersnika*⁸ ni upošteval. Težko je reči, ali

⁷ Kocijan je poleg avtorja, naslova in podnaslova pripisal še letnik in stran v časopisu. Ker sem smatrala, da zadnja dva podatka pri tem poglavju nista bistvena, ju tudi nisem navajala.

je bilo to upravičeno ali ne, saj sta bila v tem letniku poznana dva avtorja, Fran Svoboda in José Roumanille. Za slednjega lahko brez težav trdimo, da je tuj avtor, medtem ko ime ali psevdonim Fran Svoboda ne prinaša nobenih podatkov o identiteti avtorja.

Leto 1892

- Fr. L-r.: Ne želi svojega bližnjega blaga!;
- Fran S. Finžgar: Bog je. Slika.

Kocijan je iz svojega seznama izpustil vse tuje avtorje. To je seveda logično, ker gre za seznam slovenskih avtorjev. Zanimivo pa je, da je izpustil pripoved Mati usmiljena, katere avtor je podpisan kot Fr. L-r. Se pravi isti avtor, ki ga je dal na seznam. Drugi avtor, ki ga ni na seznamu, je podpisan pod psevdonimom J., njegova pripoved pa se imenuje Gorji ko zver (Dogodek iz zadnjih dnij). Skupna lastnost teh dveh pripovedi je ta, da ne spadata pod redno leposlovno rubriko Listek, temveč pod rubriko Podobe iz življenja. To je rubrika, ki ni bila redno in neprestanoma v *Domoljubu*, poleg tega pa je poleg leposlovja objavljala tudi publicistične zgodbe.

Leto 1893

- Pretnar: Znamenje;
- Pretnar: Na breznu;
- Fr. L-er: Ropar.

Zopet niso v seznam vštete pripovedi, ki pripadajo rubriki Podobe iz življenja. Te pripovedi so Kako je oporočal Matevž Skopar (Značajna slika) avtorja Frana Jakliča, ki se skriva za psevdonimom Jos Svoboda, in Leskovo mazilo – koristno avtorja Pretnarja. So pa všteti vsi slovenski avtorji, katere pripovedi so bile objavljene pod rubriko Listek.

⁸ Bibliografija *Od Trdine do Kersnika* zajema obdobje od leta 1850 do 1891, vse nadaljnje letnike pa sem obravnavala s pomočjo bibliografije *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918*.

Leto 1894

- A. V.: Logárjev Andrej. Povestica;
- Dragoš (ps.): Zadnje solze. Povest.

Na seznamu ni Janka Barleta z njegovo pripovedjo Kaj pripovedujejo v podzemlju o kačah? Pripoved vsebuje več zgodb o kačah in ljudeh, ki niso pravilno ravnali s kačami in jih je to kaznovalo. Kače imajo v pripovedi nadnaravne lastnosti, poleg tega pa delo izpolnjuje vse pogoje za umetnostno besedilo, tako da dela ne moremo šteti pod publicistično zgodbo. Pripoved spada tudi pod rubriko Listek, tako da težko najdemo razlago, zakaj ga Kocijan ni uvrstil na seznam. Potem je tu še pripoved Straža, pod katero je podpisan Dragoš, nosi pa podnaslov Šaljivka in to je tudi verjetno glavni razlog, zakaj je ni na seznamu. Kocijan namreč v svojo bibliografijo ni zajel humoresk.

Leto 1895

- D.: Sam se je kaznoval;
- Iv. Ev. Družnik: Blaž Medved. Črtica;
- T. Savinjski; Božični večer v ječi.

Od slovenskih avtorjev so na seznam všteti vsi. Tokrat je Kocijan na seznam uvrstil tudi pripoved iz rubrike Podobe iz življenja, in sicer Sam se je kaznoval, avtor pa je podpisan kot D. To, da pripoved spada pod neredno leposlovno rubriko, je Kocijan prikazal z navedbo imena rubrike na koncu v oklepaju, kljub vsemu pa se lahko vprašamo, zakaj tega ni storil že pri starejših letnikih in pripovedih ter njihove avtorje uvrstil na seznam.

Na seznamu sta tudi Ivan Prijatelj, ki se skriva za psevdonimom Iv. Ev. Družnik, in Antonija Štupca pod psevdonimom T. Savinjski. Pri primerih, ko gre za razrešen psevdonim, je Kocijan pripisal v oklepaju pravo ime. Da pa glede Antonije Štupca ni povsem prepričan, je tudi tokrat nakazal z dodanim vprašajem (?).

Leto 1896

- Dragoš: Zadnji šopek. Povest;
- Jeronim Anonim: Ljubo doma. Slika iz domačega življenja;
- Tone: Dobro zdravilo. Resnična dogodbica;
- Tone: Francin. Slika iz kmetškega življenja;
- -o-a-: Vaški skopuh;
- Š.: Zgrešeni poklic;
- Ivan: Očetova kletev;
- Soški: Ilhova gomila. Povest.

Na seznamu tokrat ni povesti Omahljivec, pod katero je podpisan P. Bohinjec in Zadnji nasmehljaj avtorja Valouška. V identiteto avtorjev sicer ne moremo biti povsem prepričani, saj ju ni na seznamu razrešenih psevdonimov, vendar glede na priimka bi lahko sklepali, da gre za slovenska avtorja. Tako vzroka, zakaj ju Kocijan ni uvrstil na seznam, ne moremo logično razložiti, saj poleg tega, da pripovedi izpolnjujeta pogoje kratke pripovedne proze, sta tudi uvrščeni v rubriko Listek.

Leto 1897

- Semen Semenovič: V svet ...!;
- G. M.: Strašna smrt;
- Dragoš: Na veliko soboto;
- D.: Strgani čevelj. Črtica;
- Vitigoj: Stara mati. Slika;
- Pivčan: Očetova poslednja volja;
- Vitigoj: O vseh svetih. Slika;

- I. Kosar: Sveta noč... Slika.

Ne seznamu ni pripovedi Vse pride na dan avtorja Pivčana, katerega dve pripovedi sta bili objavljeni v letu 1897. Objavljena je bila še pripoved Očetova poslednja volja, ki pa je bila uvrščena na Kocijanov seznam. Kljub temu, da je bila pripoved Vse pride na dan objavljena v petih delih, ne moremo govoriti o preobsežnem obsegu pripovedi, zaradi katere pripoved ne bi več spadala pod kratko pripovedno prozo. Besed ima kljub vsemu manj kot 7000.

Zanimiva mi je bila uvrstitev na seznam avtorja G. M. in pripovedi Strašna smrt. Glede avtorstva piše samo, da je »priobčil« G. M., kar bi si lahko sicer razlagali kot priredil, ni pa nujno, saj pojem sam po sebi ne pojasnjuje nič in s tem tudi ne morem trditi, ali je bila uvrstitev na seznam upravičena ali ne.

Zanimivosti pripovedi

Ko sem zaključila z objavljanjem pripovedi na spletno stran *Wikivir*, sem začela s prebiranjem vsake pripovedi posebej in kmalu dobila vzorec značilnosti, ki se ponavljajo. Kljub temu da so pripovedi tematsko zelo različne, imajo vse neko rdečo nit, ki jih povezuje. Vzrok za to bi po mojem mnenju našli v strogi selekciji, saj nobena pripoved ni bila izven okvirjev, ki jih narekuje krščanska vera.

Motiv »srečne smrti«

Motiv »srečne smrti« bi tu povezala predvsem s pojmom »večno življenje«. Ta pojem moremo razumeti v dvojnem pomenu: 1. eshatološko: življenje v večnosti, po smrti, ko se konča bivanje v času; 2. posmrtno življenje se začneja že sedaj in se dokončno razcvete v posmrtnem življenju. H krščanskemu nauku štejemo oba pomena, pridigarji pa bolj poudarjajo prvega (eshatološkega). Po Špidlíkovem mnenju je namreč večji del ljudi dobesedno utopljen v skrbah za tostransko življenje in zato jim je potrebno govoriti o lepoti večnosti po smrti. (Špidlík 1998: 20)

Smrt v združenju s Kristusom je neizmerna moč, ki preobraža človeka in ves svet. Želja kristjanov vseh časov je bila, da bi bili v tako pomembnem trenutku življenja čim bolj zedinjeni s Kristusom. Najočitneje se je to izkazalo v umiranju za vero, mučeništvu,

očiščujoči kopeli vseh grehov in kazni, »semenu krščanstva« sredi poganskega sveta. Isti vidik se mora na neki način izraziti v vsaki smrti, če naj ta vodi v večno življenje. Zato so se med krščanskim ljudstvom zelo udomačile pobožnosti, ki so služile »pripravi na srečno smrt«. Ta vsebuje spraševanje vesti, spoved in zaupanje v posvečujočo milost. (Špidlík 1998: 91)

V zajetih pripovedih je bilo ogromno umiranja in pri večini je umiranje zelo povezano s krščansko miselnostjo.

Pripoved Stara mati (Slika) je zanimiva predvsem zaradi izrazitega verovanja v posmrtno življenje in s tem posledično odmikanje misli od žalostne usode, ki je doletela glavno osebo. Staro Miciko, glavno osebo, je po moževi smrti zapustil še sin, a kljub vsemu je srečna, saj bo umrla z rožnim vencem v roki.

V pripovedi Angelska deklica je mlada deklica edina, ki v družini sprejme krščansko vero (ostali so protestantje). Nato nenadoma zboli in ker jo pride na smrtno posteljo obiskat krščanski duhovnik, je njena sreča ob smrti nepopisna.

Zanimivo zgodbo nosi tudi pripoved Zadnji šopek (Povest). Kristjane kaznujejo s smrtjo v gledališču – nad njih spravijo leve. Ugleden meščan Sicilijan tam zagleda lepo dekle, kateri vrže šopek le nekaj sekund preden jo pokonča lev. Zanimivo mu je bilo mirno sprejetje smrti kristjanov v gledališču, zato se pozanima o krščanski veri, ki mu je takoj všeč. Da se krstiti in tudi on konča v gledališču pod kremplji levov, a vesel, saj verjame, da bo po smrti z dekletom, ki ji je vrgel šopek.

Kljub vsemu pa ne morem zamolčati, da je bilo veliko pretiravanja.

Najbolj se mi je vtisnila v spomin pripoved Lucijan, ki govori o rimskem sužnju Lucijanu, ki služi dobremu Fiaviju in njegovi hčerki Erigoni. Seznan ju s krščansko vero, katero kasneje tudi sprejmeta, poleg tega pa se Lucijan poroči z Erigono. To pa ni všeč njenemu snubcu, ki se maščuje tako, da jih zatoži cesarju zaradi sprejetja krščanske vere. Obsojeni so na smrt na grmadi. Zaradi krščanske miselnosti o življenju po smrti obsodbo sprejmejo mirno ter z zadovoljstvom, ponosom in nasmehom na obrazu zgorijo na grmadi.

Kar nekaj pripovedi je po mojem mnenju preveč idealiziralo umiranje krščanskih vernikov, sploh, če so umirali nasilne smrti. Takšna sporočila pripovedi so bila zelo močna, a premalo razumna. Bralec namreč težko verjame v srečo in nasmeh na obrazu nekoga, ki gori na grmadi.

Pripovedi, povezanih s tem motivom, je še veliko. Paleta načina, vzroka in ozadja smrti je zelo široka, vse pa nosijo enako sporočilo, da za krščanskega vernika smrt ne predstavlja konca, temveč nadaljevanje, ki je omogočeno le z življenjem po krščanskih načelih.

Motiv spreobrnjenja

Tudi motiv spreobrnjenja je izredno pogost. Nekateri verniki se spreobrnejo iz ene vere v drugo, ko spoznajo krščansko vero in njihova načela. Spet drugi niso bili nikoli verni in je bila vera nepomemben člen v življenju, jih je pa nek dogodek pripeljal do drugačnega razmišljanja in s tem posledično tudi k sprejetju krščanske vere. Tretja skupina pa so ljudje, ki so bili vzgajani v krščanski veri, a so skozi življenje pozabili nanjo, se jim je zamerila ali pa so jih v neverje prepričali drugačno misleči. Tudi na to skupino k spreobrnjenju vpliva nek dogodek, ki je tako ključen, da spregledajo in začnejo drugače živeti.

Večina nevernikov v pripovedih se spreobrne. Njihovo življenje pred spreobrnjenjem vedno poteka po napačnih smernicah, dogajajo se slabe stvari, oklepajo se slabih navad, velikokrat tudi zanemarjajo in ne cenijo družine. Ljudje okoli nevernika so prizadeti in jih takšen način življenja zelo moti. Predvsem matere so najbolj pogosti člen trpljenja zaradi otrokovega neverovanja. V tem vidijo izvor vseh težav, s katerimi se sooča njihov otrok. Po spreobrnjenju postanejo drugačne osebe. Ne samo da hodijo k maši in molijo, tudi odnos do bližnjih se spremeni, slabe navade izginejo (zelo pogosto je to alkohol).

Zelo pogosto je tudi spreobrnjenje tik pred smrtjo. Velikokrat so bili za to povod svojci, ki so prosili umirajočega, naj se le spreobrne, da bodo lahko v miru žalovali za njim in da se bodo po smrti lahko spet videli. Lahko pa je bil povod za smrt neki dogodek, ki je odločilno vplival na človeka in s tem posledično na spreobrnjenje. Pri – že prej – verujočih je bilo samo umiranje veliko bolj mirno. Nobenega strahu, žalosti ali obžalovanja ni bilo prisotnega, smrt so sprejemali kot neko poglavje, ki te v življenju čaka, preden odideš v večno življenje.

Pripoved Omahljivec (Povest) govori o Jošku Rožiču, krčmarjevem sinu, ki je rad nagajal ljudem (župniku je zastrupil psa, z očetom sta odstavila župana ...). V vojni je bil zaradi omahljivosti hudo ranjen, ta dogodek ga je pretresel do te mere, da je ponovno začel verovati, pred smrtjo je priznal tudi vse svoje grehe in, čeprav le za nekaj trenutkov, je postal boljši človek.

Motiv spreobrnjenja in motiv »srečne smrti« sta v pripovedih pogosto povezana. Vsak, ki se spreobrne in v pripovedih umre, umre miren in srečen. Sporočilo takšnih pripovedi je zelo jasno – če živiš po verskih načelih, bo življenje srečnejše in smrt mirnejša.

Karakterizacija oseb

V *Domoljubovih* pripovedih je bil parameter dobrote glavnih oseb močno povezan s stopnjo verovanja. Osebe, ki so bile verne, so redno hodile k maši, živele po krščanskih načelih, so bile v zelo veliki večini dobre in skrbne. Pri takšnih osebah si redko našel kakšno pomanjkljivost, kaj šele, da bi zagrešile kaj težjega. Na drugi strani pa so bile osebe, ki niso bile verne oz. so verovale v katero drugo vero, predstavljene z negativnim predznakom, se pravi so živele nepošteno, požrešno, do soljudi grdo življenje.

Sama karakterizacija je v močni povezanosti s spreobrnjenjem oseb, saj »slabe osebe« v večini primerov ob spreobrnjenju spremenijo svoje navade. In kot sem že omenila pri motivu spreobrnjenja, osebe po spreobrnjenju začnejo živeti drugačno in boljše življenje. Tudi tu je sporočilo zelo jasno: vera vodi k dobrim dejanjem.

Primer takšne karakterizacije najdemo v pripovedi *Glas gospodov*. Martin in Urška sta bila srečen, priden in pobožen par, dokler ni Martin dobil družbe tujih delavcev in se popolnoma spremenil. Opustil je vero ter začel piti in po cele dneve posedati v gostilni. Zaradi tega početja sta bila z Urško že popolnoma obubožana. Nekega dne pa je župnik napovedal, da bo pri naslednji maši pridiga namenjena vsem, ki imajo težave z alkoholom. Urška je s težavo prepričala Martina, da gre k maši. Pridiga je tako močno vplivala nanj in zdelo se mu je, da župnik govori samo njemu, saj je bilo vse, kar je povedal v pridigi, res. Osramočen je odšel iz cerkve, razbil steklenico žganja, se zopet spoprijateljil z vero in postal zgleden in priden mož.

Zaključek

V diplomskem delu sem poskušala čim bolj transparentno in tematsko predstaviti značilnosti pripovedi, ki jih je objavljala časopis *Domoljub*. Poudarek je bil na povezovanju skupnih značilnosti, preko katerih se je razvil vzorec ponavljanj in podobnosti med pripovednimi deli, to pa je pripeljalo do bolj jasne slike, kakšno leposlovje je *Domoljub* od leta 1888 do 1897 objavljala.

Najprej sem časopis, s podatki o prilogah, uredništvu, založnikih, sloganu in značilnostih kratke pripovedi v zajetem obdobju, umestila v širši kontekst, nato pa se predvsem osredotočila na posamezne enote.

Pri analizi načina objavljanja sem ugotovila, da se število pripovedi, ki so objavljene v več delih, povečuje, kar tudi pomeni, da se je s časom pojavljalo vedno več pripovedi z večjim obsegom, kljub vsemu pa sem od vseh zajetih pripovedi le eno umestila v krog srednje dolgih pripovedi. Večina pripovedi se namreč giba v razponu od 500 do 2500 besed.

Paleta tematik pripovedi je bila zelo široka, kljub temu da je bila vera veliki večini skupna točka. Samih tematik je bilo tako trinajst, verska kot najbolj pogosta. Vsaka tematika je imela ponavljajoče se motive, ki sem jih navedla poleg razpona posamezne tematike, pričakovano pa sta bila najbolj pogosta motiva, motiv »srečne smrti« in motiv spreobrnjenja, zopet povezana s krščansko vero.

Samemu avtorstvu se nisem mogla posvetiti v takšni meri, kot sem se nadejala, saj glede na visoko anonimnost (skoraj 80 %) in veliko nerazrešenih psevdonomov, nisem imela veliko podlage. Kljub vsemu pa se je pojavil vzorec, ki je nakazoval na zmanjševanje nerazkritosti avtorstva, kar ne daje v ospredje samo to, kaj je napisano, temveč tudi, kdo je napisal.

Pri podnaslavljanju je bilo največkrat poleg vrstne oznake (najbolj pogosta je bila to povest) prisotno tudi določilo, največkrat časovno in krajevno.

Dogajanje je v večini primerov izven današnje Slovenije, načeloma so bila to večja evropska mesta.

Imena osrednjih in stranskih likov nakazujejo na mišljenje, kar je tuje, je bogato, medtem ko se revščina in ukvarjanje s kmetijstvom povezuje s slovenskim poreklom. Razlika v samih poimenovanjih je bila več kot očitna, verjetno pa so avtorji (ali uredniki) s tujimi in dolgimi imeni hoteli še dodatno povzdigniti osebo višjega stanu in na drugi strani približati in »podomačiti« kmečke osebe in osebe iz dna družbene lestvice.

Dodaten dokaz o poudarjanju krščanske vere je pokazala analiza poklicev, ki je uvrstila duhovniški poklic na prvo mesto, pred kmeta in obrtnika, vera pa bila tudi glavno vodilo koledarskih zgodb, kar kaže tudi na časovno premišljeno objavljane leposlovja.

V nadaljevanju sem se obrnila na Kocijanov popis slovenskih kratkih pripovedi in njihovih avtorjev. Dokazala sem, da njegov seznam *Domoljubovega* leposlovja ni popoln. Največ nedoslednosti se kaže v neupoštevanju pripovedi iz rubrike Podobe iz življenja, kar je v kasnejših letnikih sicer spremenil, a se vseeno pojavlja vprašanje, zakaj tega ni storil že na začetku.

Za konec sem pozornost namenila trem ponavljajočim se pojavom. Motiv »srečne smrti«, motiv spreobrnjenja in karakterizacija oseb glede na verovanje, so še dodatno potrdili krščansko vodilo *Domoljuba*. Preko teh značilnosti je časopis bralcu sporočal svoja načela in ideje, ki so bili, kljub temu da je bil namen pripovedi prikazati stvarno, velikokrat na meji razumnega.

Domoljub ni odstopal iz svojih okvirjev in pripovedi so si na grobo zelo podobne. Sporočila, ideje in motivi se ponavljajo, ločuje jih le sama vsebina, ki pa prav tako teče po podobnih smernicah. Krščanska vera je usmerjala večino pripovedi, vse so imele en glavni cilj – promovirati krščansko vero v najboljši možni luči.

Viri in literatura

- Digitalna knjižnica Slovenije (Domoljub)
<http://www.dlib.si/results/?query=%27keywords%3ddomoljub%27&pageSize=25&sortDir=ASC&sort=date>, 13. 5. 2013.
- Gregor Kocijan: *Kratka pripovedna proza od Trdine do Kersnika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1983.
- Gregor Kocijan: Med tradicijo in inovacijo. *Slovenska kratka pripovedna proza v 90. letih 19. stoletja*. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani, 1994 (SSJLK, 30). 155–174.
- Gregor Kocijan: *Slovenska kratka pripovedna proza 1850–1941*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete, 2006.
- Gregor Kocijan: *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1988.
- Tomáš Špidlík: *Osnove krščanske duhovnosti*. Maribor: Slomškova založba, 1998.

Priloge

Seznam avtorjev⁹

- Brodsky (ni znano);
- D. (Rok Drofenik);
- Dragoš (ni znano);
- F. S. Šegula (verjetno Franc S. Šegula);
- Fr. Finžgar (lahko Fran Saleški Finžgar ali pa Finžgar Frančišek Sal., ni pa to razrešen psevdonim);
- Fr. L.-r. (lahko gre za Frana Levstika ali pa Frana Levca, ni pa to razrešen psevdonim);
- Fr. L. (lahko gre za Frana Levstika ali pa Frana Levca, ni pa to razrešen psevdonim);
- Fran L. (lahko gre za Frana Levstika ali pa Frana Levca, ni pa to razrešen psevdonim);
- Fran Svoboda (ni znano);
- G. P. Danilevskij (ruski pisatelj Grigory Petrovich Danilevsky);
- Guy de Maupassant (francoski pisatelj);
- Iv. Ev. Družnik (Ivan Prijatelj);
- Ivan (Ivan Tavčar ali Ivan Baloh);
- J. (ni znano);
- J. Kosmak (ni znano);
- Jakob Normand (ni znano);
- Janko Barle (slovenski duhovnik, zgodovinar in pisatelj);
- Jeronim Anonim (Wołodymyr Chylak);
- Jos Svoboda (Fran Jaklič);
- José Roumanille (verjetno francoski pisatelj Joseph Roumanille);
- Kosar (Jakob Voljč);
- L. Koloma S. J. (verjetno španski pisatelj Luis Coloma);
- L. N. Tolstoj (ruski pisatelj Lev Nikolajevič Tolstoj);

⁹ Ker gre v veliki meri za psevdonime, sem razvrščala po prvi črki poimenovanja, ne glede na to, kaj predstavlja.

- Nikolaj Kiribejevič (ni znano);
- O. A (ni znano);
- P. Bohinjec (verjetno Peter Bohinjec);
- P. L. Coloms (ni znano);
- Pivčan (Anton Vadnal);
- Pretnar (ni znano);
- R. Alois (ni znano);
- R. Kinling (obstaja možnost, da gre za angleškega pisatelja in pesnika Rudyarda Kiplinga, a priimka nista popolnoma enaka);
- Semen Semenovič (Ivan Prijatelj);
- Skrovonek (ni znano);
- Soški (Ivan Kovačič);
- Š. (ni znano);
- T. Savinjski (Antonija Štupca? – Kocijan ni povsem prepričan);
- Tone (Anton Medved);
- Tr. (ni znano);
- V. (ni znano);
- V. Kosmak (verjetno češki novelist Vaclav Kosmak);
- Vacl. Kosmak (češki novelist Vaclav Kosmak);
- Vaclav. B. Trebisky (Václav Beneš Třebízský);
- Valoušek (ni znano);
- Vitigoj (Jakob Voljč).

Seznam kratkih pripovedi

Leto 1888:

- Angelj, rubrika Pod lipo, 2. 8. 1888;
- Pravdarske škarje, rubrika Pod lipo, 16. 8. 1888;
- Kakó roparji v Afriki lové sužnje?, rubrika Pod lipo, 6. 9. 1888;
- Pek in njegov mladi tovariš, rubrika Pod lipo, 20. 9. 1888;

- Materin blagoslov, rubrika Pod lipo, 4. 10. 1888;
- Kdor drugemu jamo koplje, sam vanjo pade, rubrika Pod lipo, 18. 10. 1888;
- Čez sedem let, rubrika Pod lipo, 31. 10. 1888;
- Tihotapčeva žena, rubrika Listek, 15. 11. 1888;
- Rešeni!, rubrika Listek, 6. 12. 1888;
- Sveti večer, rubrika Listek, 20. 12. 1888.

Leto 1889:

- Srečno novo leto, rubrika Listek, 3. 1. 1889;
- Zmotil se je, rubrika Listek, 17. 1. 1889;
- Sreča v nesreči, rubrika Listek, 7. 2. 1889;
- Uboga nevesta, rubrika Listek, 21. 2. 1889;
- Moli in delaj!, rubrika Listek, 7. 3. 1889;
- Pohlep oslepi, rubrika Listek, 21. 3. 1889;
- Stala mati je pod križem, rubrika Listek, 4. 4. 1889;
- Pevec, rubrika Listek, 18. 4. 1889;
- Srčnost velja!, rubrika Listek, 2. 5. 1889;
- Dvojna rešitev, rubrika Listek, 16. 5. 1889;
- Zvest do smrti, rubrika Listek, 6. 6. 1889;
- Roka roko umiva, rubrika Listek, 19. 6. 1889;
- Na pravo pot (Povestica iz časov Marije Terezije), rubrika Listek, 4. 7. 1889;
- Pri treh kronah, rubrika Listek, 18. 7. 1889;
- Sreča v nesreči, rubrika Listek, 1. 8. 1889;
- Nazaj domú!, rubrika Listek, 14. 8. 1889;
- „Madonna della Sedia“, rubrika Listek, 5. 9. 1889;

- Stare gosli, rubrika Listek, 19. 9. 1889;
- Kako ugnati hudobnega soseda?, rubrika Listek, 3. 10. 1889;
- Ponočni čuvaj, rubrika Listek, 17. 10. 1889;
- Stotnik in njegova varovanka, rubrika Listek, 7. 11. 1889;
- Večerna zarja, rubrika Listek, 21. 11. 1889;
- Mož – poštenjak, rubrika Listek, 5. 12. 1889;
- Odzdravljena, rubrika Listek, 19. 12. 1889.

Leto 1890:

- Božična, rubrika Listek, 2. 1. 1890;
- V smrtni nevarnosti, rubrika Listek, 16. 1. 1890;
- Cesarjev rojstni dan, rubrika Listek, 6. 2. 1890;
- Tkalec (Obraz iz življenja), rubrika Listek, 20. 2. 1890;
- Pomladnji cvet (1. postna podoba), rubrika Listek, 6. 3. 1890;
- Rožni venec, rubrika Listek, 20. 3. 1890;
- V križu je rešitev, rubrika Listek, 3. 4. 1890;
- Evangelist, rubrika Listek, 17. 4. 1890;
- Najdena ptica, rubrika Listek, 1. 5. 1890;
- Ocvrtje, rubrika Listek, 14. 5. 1890;
- Skrivnostna pota, rubrika Listek, 4. 6. 1890;
- Zlato srce, rubrika Listek, 19. 6. 1890;
- Oče Srebernjak, rubrika Listek, 3. 7. 1890;
- Junak v poklicu, rubrika Listek, 17. 7. 1890;
- Junak v poklicu II, rubrika Listek, 7. 8. 1890;
- "Vseh devet", rubrika Listek, 21. 8. 1890;

- Kdo kakor Bog? (Zgodovinska povestica), rubrika Listek, 4. 9. 1890;
- Moč ljubezni, rubrika Listek, 18. 9. 1890;
- Zlati lasje, rubrika Listek, 2. 10. 1890;
- Dedščina, rubrika Listek, 16. 10. 1890;
- V zametih pokopan, rubrika Listek, 6. 11. 1890;
- Veronika, rubrika Listek, 20. 11. 1890;
- Sama smola!, rubrika Listek, 4. 12. 1890;
- Trojni sveti večer, rubrika Listek, 18. 12. 1890.

Leto 1891:

- Božič na Št. Gothardu, rubrika Listek, 1. 1. 1891;
- V valovih življenja (Zgodovinska povestica), rubrika Listek, 15. 1. 1891;
- Lovski tat (Pogorska pripovedka), rubrika Listek, 5. 2. 1891;
- Luč na oknu, rubrika Listek, 19. 2. 1891;
- Po viharju svetlo solnce, rubrika Listek, 5. 3. 1891;
- Požar, rubrika Listek, 18. 3. 1891;
- Lepi pirhi, rubrika Listek, 2. 4. 1891;
- Marušnik, rubrika Listek, 16. 4. 1891;
- Obhajilo v ječi, rubrika Listek, 6. 5. 1891;
- Terno!, rubrika Listek, 21. 5. 1891;
- Morilec (Povest iz Amerike), rubrika Listek, 4. 6. 1891;
- Blagor usmiljenim, rubrika Listek, 18. 6. 1891;
- Blanka, rubrika Listek, 2. 7. 1891;
- Črna Vida, rubrika Listek, 16. 7. 1891;
- Beli cvetovi (Slika iz vojske), rubrika Listek, 6. 8. 1891;

- Podoba preblažene Device (Obraz iz življenja umetnikov), rubrika Listek, 20. 8. 1891;
- Bogatajeva hči, rubrika Listek, 3. 9. 1891;
- Čuden gost, rubrika Listek, 17. 9. 1891;
- Junak (Črtica iz misijonskega življenja), rubrika Listek, 1. 10. 1891;
- Poštenost velja, rubrika Listek, 15. 10. 1891;
- Življenje ni praznik, rubrika Listek, 5. 11. 1891;
- Najlepši biser, rubrika Listek, 19. 11. 1891;
- Kukunjanski zdravnik, rubrika Listek, 3. 12. 1891;
- Božična povest, rubrika Listek, 17. 12. 1891.

Leto 1892:

- G. M. B., rubrika Listek, 7. 1. 1892;
- Med cunjarji, rubrika Listek, 21. 1. 1892;
- Kako je umrla "boginja pameti in svobode"?, rubrika Podobe iz življenja, 21. 1. 1892;
- Senica, rubrika Listek, 4. 2. 1892;
- Predpustna, rubrika Podobe iz življenja, 4. 2. 1892;
- Na balu, rubrika Listek, 18. 2. 1892;
- Veliki knez Sergej – berač, rubrika Podobe iz življenja, 18. 2. 1892;
- Ne želi svojega bližnjega blaga!, rubrika Listek, 3. 3. 1892;
- Skopuh, rubrika Podobe iz življenja, 3. 3. 1892;
- Zdravilo, ako je koga pobodel predpust, rubrika podobe iz življenja, 3. 3. 1892;
- Moj prvi bolnik, rubrika Listek, 17. 3. 1892;
- Mati usmiljena, rubrika Podobe iz življenja, 17. 3. 1892;
- Oderuh, rubrika Podobe iz življenja, 17. 3. 1892;
- Ovaduh, rubrika Listek, 7. 4. 1892;

- Gorji ko zver.... (Dogodek iz zadnjih dnij), rubrika Podobe iz življenja, 7. 4. 1892;
- Dragocen molitvenik, rubrika Listek, 21. 4. 1892;
- Cesarjev brivec, rubrika Podobe iz življenja, 21. 4. 1892;
- Ozdravljeni oče, rubrika Podobe iz življenja, 21. 4. 1892;
- Nevihta, rubrika Listek, 5. 5. 1892;
- Stava za šalo, rubrika Podobe iz življenja, 5. 5. 1892;
- Stari oče (Obraz iz življenja), rubrika Listek, 19. 5. 1892;
- Kaznovana predrznost, rubrika Listek, 2. 6. 1892;
- Čudovite sanje župnika Ravnopoljskega, rubrika Listek, 15. 6. 1892;
- Bogat in reven krščenec, rubrika Podobe iz življenja, 15. 6. 1892;
- Kresni venec, rubrika Listek, 7. 7. 1892;
- Materina oporoka, rubrika Podobe iz življenja, 7. 7. 1892;
- Ranók – 1. del, rubrika Listek, 21. 7. 1892;
- Ranók – 2. del, rubrika Listek, 4. 8. 1892;
- Zamenjeni pismi, rubrika Podobe iz življenja, 4. 8. 1892;
- Simbaloba (Povest iz afrikanskih misijonov), rubrika Listek, 18. 8. 1892;
- Črnogorski knez – junak, rubrika Podobe iz življenja, 18. 8. 1892;
- Blaga žena, rubrika Podobe iz življenja, 18. 8. 1892;
- Srečna pomota, rubrika Listek, 1. 9. 1892;
- Lepo srce, rubrika Podobe iz življenja, 1. 9. 1892;
- Kjer ni Boga, ni sreče, rubrika Listek, 15. 9. 1892;
- Nad nobenim človekom ni obupati, rubrika Podobe iz življenja, 15. 9. 1892;
- Žgoči hlebec, rubrika Listek, 6. 10. 1892;
- Prijatelja, rubrika Podobe iz življenja, 6. 10. 1892;
- S kmetom se ni norčevati, rubrika Podobe iz življenja, 6. 10. 1892;

- Zviti Lipe (Črtica iz tihotapskega življenja), rubrika Listek, 20. 10. 1892;
- Dediščina, rubrika Podobe iz življenja, 20. 10. 1892;
- Svetinja, rubrika Listek, 3. 11. 1892;
- Dobro jih je splačal, rubrika Podobe iz življenja, 3. 11. 1892;
- Stari gospod, rubrika Listek, 17. 11. 1892;
- Pazljivi služabnik, rubrika Podobe iz življenja, 17. 11. 1892;
- Bog je (Slika), rubrika Listek, 1. 12. 1892;
- Srebrne jaslice, rubrika Listek, 15. 12. 1892;
- Premetena ciganka, rubrika Podobe iz življenja, 15. 12. 1892.

Leto 1893

- Kozarček, rubrika Listek, 5. 1. 1893;
- Dobro gospodinjo treba zaslužiti, rubrika Podobe iz življenja, 5. 1. 1893,
- Božično drevesce, rubrika Podobe iz življenja, 5. 1. 1893;
- Jakobinska nevesta (Povest iz časov francoske prekucije), rubrika Listek, 19. 1. 1893;
- Nesrečne šlapke (Pravljica iz jutrovih dežel), rubrika Listek, 1. 2. 1893;
- Spomin na mojo rajno mater, rubrika Podobe iz življenja, 1. 2. 1893;
- Znamenje, rubrika Listek, 16. 2. 1893;
- Maščevanje, rubrika Podobe iz življenja, 16. 2. 1893;
- Na breznu, rubrika Listek, 2. 3. 1893;
- Iz sanj v življenje, rubrika Podobe iz življenja, 2. 3. 1893;
- Angelj – pri prvem sv. obhajilu, rubrika Listek, 16. 3. 1893;
- Zvest do smrti, rubrika Podobe iz življenja, 16. 3. 1893;
- Ptič je bil!, rubrika Podobe iz življenja, 16. 3. 1893;
- Trd lešnik – zlato jedro, rubrika Listek, 6. 4. 1892;

- Osveta, rubrika Podobe iz življenja, 6. 4. 1893;
- Ropar, rubrika Listek, 20. 4. 1893;
- Leskovo mazilo – koristno, rubrika Podobe iz življenja, 20. 4. 1893;
- Upor Moti-Gedža, rubrika Listek, 4. 5. 1893;
- Iz ljubezni do matere, rubrika Podobe iz življenja, 4. 5. 1893;
- Od smrti vstal, rubrika Listek, 18. 5. 1893;
- Pismo do matere, rubrika Podobe iz življenja, 18. 5. 1893;
- Beračica – grofica, rubrika Listek, 1. 6. 1893;
- Srebrni križec, rubrika Podobe iz življenja, 1. 6. 1893;
- Strašna kazen za tatvino, rubrika Podobe iz življenja, 1. 6. 1893;
- Srce, rubrika Listek, 15. 6. 1893;
- Zvest pastir, rubrika Listek, 6. 7. 1893;
- Sirota, rubrika Podobe iz življenja, 6. 7. 1893;
- Pri kapelici, rubrika Listek, 20. 7. 1883;
- Kako je oporočal Matevž Skopar? (Značajna slika), rubrika Podobe iz življenja, 20. 7. 1893;
- V smrtni nevarnosti, rubrika Listek, 3. 8. 1893;
- Dvakrat junak, rubrika Podobe iz življenja, 3. 8. 1893;
- Daritev v katakombah (Dogodba iz prve krščanske dobe), rubrika Listek, 17. 8. 1893;
- Hvaležnost sveta, rubrika Listek, 7. 9. 1893;
- Glas gospodov, rubrika Listek, 21. 9. 1893;
- Slika brata Angelika, rubrika Listek, 5. 10. 1893;
- Med nihilisti – zarotniki, rubrika Listek, 19. 10. 1893;
- K očetu!, rubrika Listek, 2. 11. 1893;
- Vse pride na dan!, rubrika Listek, 16. 11. 1893;
- Lurd, rubrika Listek, 7. 12. 1893;

- Na sveti večer, rubrika Listek, 21. 12. 1893.

Leto 1894

- Kakoršna ljubezen, tako plačilo!, rubrika Cerkev in šola, 4. 1. 1894;
- Osodepolna polunočnica, rubrika Listek, 4. 1. 1894;
- Dva junaka, rubrika Listek, 18. 1. 1894;
- Rožni venec ga je rešil, rubrika Podobe iz življenja, 18. 1. 1894;
- Lakomnost se sama kaznuje, rubrika Podobe iz življenja, 18. 1. 1894;
- Kje je brod? (Črtica iz francosko-nemške vojske), rubrika Listek, 1. 2. 1894;
- Stotnik "saperlot", rubrika Podobe iz življenja, 1. 2. 1894;
- Tvoje srce pa bo meč presunil (Dogodba iz življenja), rubrika Listek, 15. 2. 1894;
- Pustni torek in pepelnična sredo, rubrika Podobe iz življenja, 15. 2. 1894;
- Slovo, rubrika Listek, 1. 3. 1894;
- Križ – drevo življenja, rubrika Listek, 15. 3. 1894;
- Štrama (Črtica iz vojaškega življenja), rubrika Listek, 15. 3. 1894;
- Greh in pokora (Iz življenja bolniškega duhovnika), rubrika Listek, 15. 3. 1894;
- Četrta božja zapoved (Resnična povestica), rubrika Listek, 4. 4. 1894;
- Logárjev Andrej (Povestica), rubrika Listek, 19. 4. 1894;
- Papeževa obleka, rubrika Podobe iz življenja, 19. 4. 1894;
- Dekret cesarja Jožefa II., rubrika Listek, 2. 5. 1894;
- Prvo sv. obhajilo, rubrika Podobe iz življenja, 2. 5. 1894;
- Begun (Slika iz avstrijsko-pruske vojske) – 1. del, rubrika Listek, 17. 5. 1894;
- Mladi junak, rubrika Podobe iz življenja, 17. 5. 1894;
- Božja roka, rubrika Podobe iz življenja, 17. 5. 1894;
- Begun (Slika iz avstrijsko-pruske vojske) – 2. del, rubrika Listek, 7. 6. 1894;

- Dobro delo – lepše plačilo, rubrika Listek, 21. 6. 1894;
- Kaj pripovedujejo v Podzemlju o kačah, rubrika Listek, 5. 7. 1894;
- Kaj pripovedujejo v Podzemlju o kačah – 2. del, rubrika Listek, 19. 7. 1894;
- Kaj pripovedujejo v Podzemlju o kačah – 3. del, rubrika Listek, 2. 8. 1894;
- Angelj varuh, rubrika Listek, 2. 8. 1894;
- Lucijan (Povest izza preganjanja kristjanov), rubrika Listek, 16. 8. 1894;
- Straža (Šaljivka), rubrika Listek, 6. 9. 1894;
- Iz národa za národ, rubrika Listek, 6. 9. 1894;
- Čez petindvajset let, rubrika Listek, 20. 9. 1894;
- Tatinski lovec, rubrika Listek, 4. 10. 1894;
- Naznanilo v časopisu, rubrika Podobe iz življenja, 4. 10. 1894;
- Dobro zdravilo, rubrika Podobe iz življenja, 4. 10. 1894;
- Obhajilo, rubrika Listek, 18. 10. 1894;
- Ne preziraj revežev!, rubrika Podobe iz življenja, 18. 10. 1894;
- Zadnje solze (Povest), rubrika Listek, 1. 11. 1894;
- Železnični čuvaj, rubrika Listek, 15. 11. 1894;
- Ubogo srce!, rubrika Listek, 6. 12. 1894;
- Posvečuj praznik (Resnična dogodba), rubrika Podobe iz življenja, 6. 12. 1894;
- Vojak (Božična slika iz Napoleonovih vojska), rubrika Listek, 20. 12. 1894;
- Kako svet skrbi za reveže, rubrika Podobe iz življenja, 20. 12. 1894;
- Sveti večer pri nadvojvodi Leopoldu Salvadorju, rubrika Podobe iz življenja, 20. 12. 1894;
- Oderuh, rubrika Podobe iz življenja, 20. 12. 1894.

Leto 1895

- Jetnikova povest – 1. del, rubrika Listek, 3. 1. 1895;
- Za nos ju je vodil (Smešen dogodek iz življenja), rubrika Podobe iz življenja, 3. 1. 1895;
- Jetnikova povest – 2. del, rubrika Listek, 17. 1. 1895;
- V smrti zmaga, rubrika Podobe iz življenja, 17. 1. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 1. del, rubrika Listek, 7. 2. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 2. del, rubrika Listek, 21. 2. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 3. del, rubrika Listek, 7. 3. 1895;
- Jurij Snédeneč, rubrika Podobe iz življenja, 7. 3. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 4. del, rubrika Listek, 20. 3. 1895;
- Sveti Jožef (Španska pripovedka), rubrika Podobe iz življenja, 20. 3. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 5. del, rubrika Listek, 4. 4. 1895;
- Zidarjevi, rubrika Podobe iz življenja, 4. 4. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 6. del, rubrika Listek, 18. 4. 1895;
- Planinka, kratka pripoved, rubrika Podobe iz življenja, 18. 4. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 7. del, rubrika Listek, 2. 5. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 8. del, rubrika Listek, 16. 5. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 9. del, rubrika Listek, 6. 6. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – 10. del, rubrika Listek, 20. 6. 1895;
- Sultanovi sužnji (Carigrajska slika iz 17. stoletja) – zadnji del, rubrika Listek, 4. 7. 1895;
- Gospod Jožef (Povest) – 1. del, rubrika Listek, 18. 7. 1895;
- Gospod Jožef (Povest) – 2. del, rubrika Listek, 1. 8. 1895;

- Gospod Jožef (Povest) – 3. del, rubrika Listek, 14. 8. 1895;
- Sam se je kaznoval, rubrika Podobe iz življenja, 14. 8. 1895;
- Gospod Jožef (Povest) – 4. del, rubrika Listek, 5. 9. 1895;
- Nič ni tako skrito, da bi ne bilo kedaj očito, rubrika Podobe iz življenja, 5. 9. 1895;
- Gospod Jožef (Povest) – 5. del, rubrika Listek, 19. 9. 1895;
- Kako je zaslužil vražič krajec kruha, rubrika Podobe iz življenja, 19. 9. 1895;
- Ljubite sovražnike!, rubrika Listek, 3. 10. 1895;
- Povračilo, rubrika Podobe iz življenja, 3. 10. 1895;
- Iz življenja nadvojvode Ladislava, rubrika Listek, 17. 10. 1895;
- V zametih, rubrika Listek, 7. 11. 1895;
- Blaž Medved (Črtica), rubrika Listek, 14. 11. 1895;
- Miklavžev dar, rubrika Listek, 5. 12. 1895;
- Zgodi se Tvoja volja!, rubrika Podobe iz življenja, 5. 12. 1895;
- Božični večer v ječi, rubrika Listek, 19. 12. 1895;
- Iz poljske vasi, rubrika Podobe iz življenja, 19. 12. 1895.

Leto 1896:

- Omahljivec (Povest) – 1. del, rubrika Listek, 2. 1. 1896;
- Legenda o Jezusovem rojstvu, rubrika Podobe iz življenja, 2. 12. 1896;
- Omahljivec (Povest) – 2. del, rubrika Listek, 16. 1. 1896;
- Omahljivec (Povest) – 3. del, rubrika Listek, 6. 2. 1896;
- Zadnji nasmehljaj, rubrika Listek, 20. 2. 1896;
- Zadnji šopek (Povest), rubrika Listek, 5. 3. 1896;
- Krvavo preganjanje Armencev (Poročilo misijonarjev), rubrika Listek, 19. 3. 1896;
- Skrinjar in njegov hlapec (Postna slika), rubrika Listek, 2. 4. 1896;

- Ljubo doma (Slika iz domačega življenja) – 1. del, rubrika Listek, 16. 4. 1896;
- Dobro zdravilo (Resnična dogodbica), rubrika Podobe iz življenja, 16. 4. 1896;
- Ljubo doma (Slika iz domačega življenja) – 2. del, rubrika Listek, 7. 5. 1896;
- Francin (Slika iz kmetskega življenja) – 1. del, rubrika Listek, 21. 5. 1896;
- Francin (Slika iz kmetskega življenja) – 2. del, rubrika Listek, 3. 6. 1896;
- In vendar se povrne! (Povest) – 1. del, rubrika Listek, 18. 6. 1896;
- In vendar se povrne! (Povest) – 2. del, rubrika Listek, 2. 7. 1896;
- In vendar se povrne! (Povest) – 3. del, rubrika Listek, 16. 7. 1896;
- Materina ljubezen, rubrika Listek, 6. 8. 1896;
- Sirota v ječi (Povest iz francoske zgodovine), rubrika Listek, 20. 8. 1896;
- Vaški skopuh, rubrika Listek, 3. 9. 1896;
- Atoški menih (Novogrška pravljica), rubrika Listek, 17. 9. 1896;
- Zgrešeni poklic, rubrika Listek, 1. 10. 1896;
- Očetova kletev – 1. del, rubrika Listek, 15. 10. 1896;
- Očetova kletev – 2. del, rubrika Listek, 5. 11. 1896;
- Očetova kletev – 3. del, rubrika Listek, 19. 11. 1896;
- Ilhova gomila (Povest) – 1. del, rubrika Listek, 3. 12. 1896;
- Ilhova gomila (Povest) – 2. del, rubrika Listek, 17. 12. 1896.

Leto 1897:

- V svet...!, rubrika Listek, 7. 1. 1897;
- Vse pride na dan (Povest) – 1. del, rubrika Listek, 21. 1. 1897;
- Vse pride na dan (Povest) – 2. del, rubrika Listek, 4. 2. 1897;
- Vse pride na dan (Povest) – 3. del, rubrika Listek, 18. 2. 1897;
- Vse pride na dan (Povest) – 4. del, rubrika Listek, 4. 3. 1897;

- Vse pride na dan (Povest) – 5. del, rubrika Listek, 18. 3. 1897;
- Reva (francoska narodna pripovedka), rubrika Listek, 1. 4. 1897;
- Strašna smrt, rubrika Podobe iz življenja, 1. 4. 1897;
- Na veliko soboto, rubrika Listek, 15. 4. 1897;
- Babičina krava (francoska legenda), rubrika Listek, 6. 5. 1897;
- Za domovino ali za brata?, rubrika Listek, 6. 5. 1897;
- Duhovnik pod bremenom (Resnična dogodba), rubrika Podobe iz življenja, 20. 5. 1897;
- Spreobrnjen tat, rubrika Podobe iz življenja, 3. 6. 1897;
- Angeljska deklica, rubrika Podobe iz življenja, 16. 6. 1897;
- Dolg, rubrika Listek, 16. 6. 1897;
- Strgani čevlji (Črtica), rubrika Listek, 1. 7. 1897;
- Savojec in nadškof – 1. del, rubrika Listek, 15. 7. 1897;
- Savojec in nadškof – 2. del, rubrika Listek, 5. 8. 1897;
- Plačaj hudo z dobrim!, rubrika Listek, 19. 8. 1897;
- Stara mati (Slika), rubrika Podobe iz življenja, 7. 10. 1897;
- Socijalist, rubrika Listek, 21. 10. 1897;
- Očetova poslednja volja – 1. del, rubrika Listek, 4. 11. 1897;
- O vseh svetih (Slika), rubrika Podobe iz življenja, 4. 11. 1897;
- Očetova poslednja volja – 2. del, rubrika Listek, 18. 11. 1897;
- Očetova poslednja volja – 3. del, rubrika Listek, 2. 12. 1897;
- Sveta noč ... (Slika), rubrika Podobe iz življenja, 16. 12. 1897.

Primer urejene pripovedi na Wikiviru

Google domoljub wikivir

Sprejemamo nominacije za Odbor zaupnikov in Odbor za razdeljevanje sredstev
Za informacije in prijavo kliknite tukaj.
[Pomagaj nam s prevajanjem!]

Tihotapčeva žena

Tihotapčeva žena
Anonimno

Objavljen v Domoljub 1998, št. 10 (15. novembra) v rubriki I ustek

Spisano:	Postavila Tina Habjan
Viri:	[1]
Dovoljenje:	To delo je v javni lasti , ker so mu avtorske pravice potekle.
Stopnja obdelave:	To besedilo je površno pregledano in se v njem še najdejo napake.

Poglavja - vrh - I III IV dno

I. [uredi]

Bila je temna noč in debel, gost dež je namakal zemljo. Pod prijaznim hribom skoro v sredi gozda je stala na pol podrta bajta; bila je gostilnica, o kateri se nič prida ni slišalo. To noč so bila okna zadelana okrog polnoči in zdelo se je, da v hiši že vse mimo počiva. A le zdelo se je tako. V resnici pa je sedelo v zaduhli hiši pri mizi več moških, ki so igrali na karte; gospodar jim je pridno donajal zganja na mizo. Kar naenkrat nekdo potrka na okno; moške skočijo po konci, bili so sami tihotapci ali „kontrobantari“, ki so imeli slabo vest in strah pred vojaki „grencarji“. Gospodar hitro skoči k vratom, zagleda zunaj žensko v krilo zavito z otročičem v naročju. "Ali je moj mož tukaj? Vojaki bodo zdaj zdaj pri hiši!" — Gospodar zapahne vrata, hiti v hišo in kmalu je bilo v hiši vse prazno in temno, tihotapci so jo pobrisali skoz stranska skrita vrata v gluho noč.

Ana, tako je bilo Martinovi ženi ime, vlekla se je s svojim novorojencem zopet proti domu; kmalu blizo doma zazliši pokanje pušk in ko prileze domu, bila so vrata odprta na stečaj, omare, skrinje, vse je bilo odprto in prebrskano ... "Vojaki so bili tukaj", šepeta Ana, "kdo ve, ali so moža dobili ali morda umorili." V zibko položi svoje dete in vsa obnemogla sede na klop ter začne bridko jokati. "Bog, kako zelo sem vendar zagrešila, da me tako strašno kaznuješ. Sto in stokrat sem že prosila moža, na kolenih sem ga prosila, naj ne hodi med tihotapce, naj se kakor gozdar ali ddnar vsaj pošteno preživi, saj pridnim rokam je dela povsod dovolj; toda vse je bilo zastoj, Martin se ni hotel lotiti nobenega dela, sanu sem se ubijala doma in sedaj jo je skupil, Bog daj, da se skoro vrne, morda ga vsaj ta skušnja izmordi. Bog bodi mu milostjiv!" Plakala je Ana, še dolgo čakala, a čakala zastoj.

II. [uredi]

Minolo je od tedaj deset let, a o Martinu ni bilo ne duha ne sluha. Uboga ženo so pogosto klicali k sodišču, a vedno je ponavljala, da od one noči nič več ni slišala o Martinu in ga od tedaj ni nikoli več videla. — Hišico so ji med tem prodali, lahkoživi mož jo je vso zadolžil in morala je pri nekem kmetu služiti za dekle. Ker je bila pridna, zato so jo radi imeli in tudi potrpeži z njenim sinkom Antonom, ki je že tudi pomagal krave pasti. Vsak večer ga je skrbno mati vodila k bližnjemu znamenju, kjer sta pomolila „Oče naš“ za — očeta, ki je baje daleč nekje na tujem.

Deček je pogosto izpraševal mater, kod da oče toliko časa hodi; in ko mu je mati naročala, naj prav pridno zanj moli, da se prej vrne, je hitro na vse pozabil, skakal in pel, kakor najsrečnejši človek na svetu. In res je bil srečen; gorje sveti mu je bilo tuje in nad njim je čulo skrbno materino oko. A mati njegova, uboga Ana, ni bila srečna; solze bile so njene vsakdanje družice.

"Ana, reče ji nekega dne gospodinja, "nikar vedno ne žaluj za Martinom, saj ni bil nič vreden; britkosti, skrbi in sitnosti si imela ž njim; bodi torej vesela, da vsaj za Antona lahko lepo skrbiš." "Mati", pravi Ana, "Bres da ni bil moj Martin veliko vreden, vendar ne zamerite mi, da žalujemza njim, saj je bil on vendar moj mož; poročen z menoj do groba; a sedaj ne vem, ali se še potika po svetu, ne vem, kje in kako živi; kaj, če je zašel med kake roparje, ali je morda celo umrl kje za kakim plotom nesporojen brez sv. zakramentov." "To so same nepotrebne skrbi", pravi gospodinja, "Saj ti tako ne moreš pri tem nič pomagati; izbij si torej vse to iz glave." "Ne morem, mati, a tožila vam več ne bom; molila bom, kakor do sedaj za nesrečnega Martina, da se vsaj spokori, predno umrje. To vas pa prosim, da mojemu Antonu nič slabega ne poveste o njegovem očetu." "No, za to bodo pa že poskrbeli drugi ljudje", pristavi gospodinja.

III. [uredi]

Bila je pozna jesen, pri kmetu na polju dela čez glavo. Ana se je neki večer dolgo časa zamudila pri delu na polju; ni ji šlo od rok, kakor druge dneve; roke so ji bile tako okorne, glava tako vroča in noge zelo težke. "To ni dobro znamenje", rekla je sama sebi, ko je šla počasi pozno zvečer proti hiši, kjer so jo že težko pričakovali. Tudi doma je bilo zvečer še dela dovolj; Anton in drugi so šli počivati, zato gre Ana po svoji navadi sama k bližnjemu znamenju na vrt pomoliti za svojega izgubljenega Martina.

Blizo enajste ure je bilo, ko je šla Ana po vrtu proti hiši, hodila je počasi, ker vročina v glavi je bila vedno hujša. Ko pride do hišnih vrat, zazliši neki ropot z oknom v zgornji hiši, kjer je imela Ana veliko sadja, da ga je sušila. Spomni se, da ima ključ pri sebi, zato hiti v zgornjo hišo in pozabivši svoje bolezi urno odpre vrata. Komaj da se pokaže v hišo, že jo zgrabi za vrat močna moška roka."Le usta mi odpri in precej si mrtva", ji reče tujec. Ana spozna tuja po glasu, bil je njen izgubljeni mož, ki ni vedel, da v tej hiši služi njegova žena, "Martin", zakriči Ana, "tedaj med tatove in roparje si zašell Tako se zopet vidiva!" ... In zgrudla seje Ana na zemljo. Pri tem kriku so se vzbudili tudi domači; tat pa skoči umih korakov na okno, kjer je imel lestvico iz vrvice; toda, ne ve se, ali je preveč hitel, ali bil preveč zbeگان, ker seje tako naenkrat sešel s svojo ženo, na okno omahne in pade na trda tla. Toda kmalu je na nogah, strah, da bi ga ne vlovili, mu da novih moči, da ne čuti precej groznih nasledkov padca, v bližnjem gozdu se skriva v gostem grmovju; a kmalu so ga začele moči zapuščati, zadel se je v prsi z nožem, ki ga je prijel v roke, ko ga je Ana v izbi zasačila, in mnogo krvi mu je oteklo; kmalu obleži v nezavesti.

Na vse zgodaj zjutraj pridejo hlapci iz bližnjega samostana, čegar lastnina je bil gozd, kjer se je Martin skrtil in najdejo med delom neznanega človeka v nezavesti; takoj ga zaneso v samostan, ter ga močijo in mu zdravila dajo, da se je bolnik zopet zavedel.

— Nekaj ur pozneje odpre tujec oči ter vpraša, kje da je. "Precej pokličejo samostanskega prednika, da bi ga oskrbel za večnost, ker videlo se je, da ne more dolgo živeti. Pater ga precej spozna, bil je blizo tam doma. "Martin, ti tukaj? Kaj je s teboj?" "Tedaj me poznate, gospod gvardijan, morda tudi veste, kako so godi moji ženi in mojemu Antonu?" "Pri dobri hiši v sosedni vasi, pri Francetovih služji", pravi pater. — "O jaz nesrečnejš", zastočo Martin in potem s slabim glasom pove, da je ravno to noč hotel tam krasti in da mu je to zabilo — njegova žena, katero bi bil skoraj v naglici končal z nožem. "Uboga žena", pravi pater, "tudi to je morala doživeti; in vendar jo vedno želela, da bi vsaj Anton nič slabega ne slišal od svojega očeta." Molče obrne ropar svoj obraz proti steni; da ga žena še vedno ni pozabila, to ga je presunilo.

IV. [uredi]

Odkar se je Ana zgrudila od strahu, ko je zadela na svojega moža pri tatvini, od tedaj ni več vstala iz postelje; ležala jo v nezavesti, strašna vročinska bolezen ji jo kopala zgodnji grob; trpela je že preveč, moči so ji opešale.

Proti večeru drugega dne je bolnici nekoliko odleglo in ravno se pripravljajo, da bi šli po duhovnika, kar stopi v hišo gvardijan bližnjega samostana. Kmalu je sam pri bolnici. "Prišel sem, da vam prinesem zadnji pozdrav od vašega moža in da vas v njegovem imenu prosim odpuščanja", pravi pater gvardijan. "Kje je? Kako mu je?" hlastno seže bolnica v besedo. Prinesli so ga v naš samostan na smrt bolnega in opoludne je skesanega srca prejel svete zakramente in kmalu na to umrl spravljen z Bogom. "Spravljen z Bogom! Hvala Bogu! To je bila moja edina želja in edina prošnja vseh deset let, kar ga ni bilo doma. O Bog, sedaj spoznam, da nisem zastoj trpela. — Pa tudi meni, oče prečastiti, treba, da se spravim z Bogom; čutim, da so tudi meni ure štete", govorila je Ana s slabotnim glasom.

In prav je imela tihotapčeva žena, malo dni potem in tudi ona je umrla brez skrbi, ker je gospodinja prevzela vso materino skrb za Antona, in v trdnem upanju, da bodeta z Martinom v večnosti zvesteje združena pri Bogu, kakor sta bila na zemlji.

Anton pa je bil pozneje pošten mizar, ki si je s pridnim delom dobro opomogel; učencem svojim v rokodelstvu pa je rad govoril: "Ako hočete, da vam bo Bog blagoslavljal vaše delo, imejte vedno svoje srce pri Bogu, svoje roke pa pri delu!"

Kategorije: V javni lasti Anonimno Domoljub 19. stoletje Kratka zgodba (+)

Izjavljam, da je diploma moje avtorsko delo.

Tina Habjan